

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.1.1 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

2.1.2 แนวโน้มอุดมศึกษาในอนาคต

2.1.3 มาตรการและเป้าหมายของแผนงานพัฒนาระบบอุดมศึกษา ฉบับที่ 9

2.1.4 สาระสำคัญของจัดการอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545)

2.1.5 ผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อการปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบอุดมศึกษา

2.1.6 รูปแบบการบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษา

2.1.7 ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาไทยและมาตรการที่จำเป็น

2.1.8 คุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ

2.2 แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษา

2.2.1 เปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานแนวทางการบริหารเกณฑ์กับระเบียบข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.2.2 มาตรฐานอาชีพ

2.2.3 มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา

2.2.3.1 มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศไทย

2.2.3.2 มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศไทย

2.2.3.3 มาตรฐานอาชีพผู้บริหารอาชีวศึกษาของอังกฤษ

2.2.3.4 มาตรฐานอาชีพของการบริหารจัดการสำหรับการศึกษาต่อเนื่องของ

อังกฤษ

2.2.4 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

2.2.5 สาระโดยสรุปของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยดังต่อไปนี้

2.2.5.1 มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University)

2.2.5.2 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินที่เมดิสัน (University of Wisconsin – Madison)

2.2.5.3 มหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตท (Ohio State University)

2.2.5.4 มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์สเต (Illinois State University)

2.2.5.5 มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย (University of British Columbia) ประเทศ

แคนาดา

2.3 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา

- 2.3.1 ประวัติความเป็นมาในการจัดหลักสูตร
- 2.3.2 ปรัชญาของหลักสูตร
- 2.3.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2.3.4 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าศึกษา
- 2.3.5 วิธีการคัดเลือกเข้าศึกษา
- 2.3.6 ระบบการศึกษา
- 2.3.7 ระยะเวลาการศึกษา

2.4 รูปแบบการจัดหลักสูตร

- 2.4.1 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 2.4.2 การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.4.3 ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 วิธีวิจัย (ภาคผนวก ง)

- 2.6.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2.6.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- 2.6.3 การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยวิธีการประชุมอภิปราย (Multi-Attribute Concensus)

Concensus)

2.1 การศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่สาขาวิชาชีพต่าง ๆ เป็นการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นฐานกำลังทางความรู้และความคิดเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งให้บริการวิชาการแก่สังคม ดังนั้นคุณภาพทางวิชาการจึงเป็นหลักสำคัญที่สุดในการสร้างความเชื่อถือ และศรัทธาของสังคมที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาให้คงอยู่ตลอดไป (วัลลภา. 2530)

แม้การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะเป็นการจัดการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในส่วนของ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้ จรัส สุวรรณเวลา (2540) ได้แบ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้หลายระดับย่อย ได้แก่ ปริญญาตรี โท และเอก หรือปริญญาบัณฑิต และดุสิตบัณฑิต การศึกษาแต่ละระดับมีเป้าหมายหลักแตกต่างกัน ในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาบัณฑิตมีเป้าหมายในการสร้างผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะในวิชาการหรือวิชาชีพสาขานั้นๆ ในระดับต้น แต่เป็นระดับที่ใช้การได้ ในหลายวิชาชีพ ในหลักสูตรจะมีสาขาวิชาพื้นฐานเพื่อสร้างความรู้

ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาการหรือวิชาชีพนั้น โดยมุ่งให้มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปรับตนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ รวมถึงสาขาวิชาชีพเฉพาะที่มุ่งสร้างความสามารถในการประกอบวิชาชีพนั้นๆ นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เป็นความรู้ทั่วไปเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้เพียงพอที่จะใช้ชีวิตในฐานะผู้ได้รับการศึกษา ตลอดจนถึงต้องสร้างคุณธรรมของนักวิชาการเพื่อให้มีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือมหาบัณฑิต ซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี โดยแบ่งเป็นสองสาย คือสายวิชาชีพ กับสายวิชาการ โดยการศึกษาในระดับปริญญาโทจะเน้นการใช้เหตุผล ส่วนการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือดุษฎีบัณฑิต เป็นการศึกษาสูงสุดในทางวิชาการและวิชาชีพ ต้องมีการวิจัยซึ่งมุ่งสร้างความรู้ใหม่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา บัณฑิตต้องเกิดการคิดพิจารณาด้วยตนเองอย่างถ่องแท้ รายวิชาต่างๆ ที่เรียนเป็นเพียงฐานทั้งทางกว้างและทางลึก เพื่อเตรียมการสำหรับวิทยานิพนธ์ ความลึกซึ้งและความเข้มข้นของศาสตร์จึงเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพของการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา ที่สำคัญ คือ การสอน การวิจัย การบริการชุมชน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองส่งเสริมสมรรถภาพของมนุษย์ในสังคมวงกว้างเป็นแหล่งวิทยาการและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างไม่จำกัด เน้นการวิเคราะห์วิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เพื่อบริการชุมชนเป็นการพัฒนาสังคมและตัวบุคคลเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม และสถานศึกษา

ดั่งที่ Richman และ Farmer (1974 อ้างในวัลลภา) กล่าวว่า วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบริการ วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับนักศึกษา วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับคณาจารย์ วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันและการบริหาร และวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโลกภายนอก ซึ่งวัตถุประสงค์เหล่านี้ สถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง แต่ละประเภทจะมีไม่เหมือนกัน หรือแม้แต่ในสถาบันเดียวกันก็ยังมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดบริการในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทขึ้นไป เป็นการเรียนในเวลาและนอกเวลารวมถึงการศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบกับการค้นคว้าและวิจัยวัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับนักศึกษา เช่น การพัฒนาทางด้านสติปัญญา การพัฒนาให้มีความเป็นปราชญ์ ใฝ่รู้ ค้นคว้า และสร้างสรรค์งานความก้าวหน้า และสถานะในสังคม การพัฒนาคุณค่าส่วนตัว สิทธิและกิจกรรมนักศึกษา การปลูกฝังวัฒนธรรมและศาสนา วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับคณาจารย์ เพื่อพิทักษ์หรือปกป้องอาจารย์ การมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหาร ผลประโยชน์และสิทธิพิเศษแก่คณาจารย์ วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันและการบริหารจะมีลักษณะเพื่อค้นหาอัจฉริยภาพ รับนักศึกษาที่มีศักยภาพสูง สร้างความเสมอภาคทางสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในสถาบัน มีอุปกรณ์ และบรรยากาศที่ส่งเสริมการศึกษา การรักษาคุณภาพการศึกษาใน

ทุกโปรแกรม ผดุงรักษาคุณภาพชั้นยอดในโปรแกรมที่สำคัญ มีการจัดหาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสริมทางวิชาการหรือนอกสายวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ธารรักษาไว้ซึ่งรายได้ ศักดิ์ศรี และความปลอดภัยในการทำงานของฝ่ายบริหาร การปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ กำหนดวัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวกับโลกภายนอกเพื่อบริการสาธารณะ รวมถึงการเป็นสื่อกลางของระบบข่าวสารและวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมและการวิเคราะห์วิจารณ์สังคม การรับรองวิทยฐานะและโปรแกรมการศึกษาจากภายนอก การจัดหาแหล่งเงินจากภายนอก และโปรแกรมการศึกษาที่มีคุณค่าสมกับเงินที่ลงทุน

2.1.1 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

การพัฒนารูปแบบอุดมศึกษาไทย มีเป้าหมายทางการเมือง อิทธิพลหลักในสมัยเริ่มแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ซึ่งเป้าหมายของรัฐบาลคือการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัย โดยการสร้างผู้นำที่จะเข้ามาสู่ระบบราชการและระบบการเมือง หลักสูตรการสอนจึงมักจะตามอย่างตำราของประเทศในซีกโลกตะวันตก กล่าวคือ การถ่ายทอดความรู้มิใช่เพื่อเป็นการสร้างความรู้หรือการวิจัย ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยจึงไม่มีส่วนสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเดิมและศาสนาของชาติแต่อย่างใด เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอิทธิพลหลักของยุคสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

จากการที่รัฐบาลได้มีการจัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสภาการศึกษาขึ้นมา เพื่อการวางแผนกำลังคนให้ตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ บทบาทของการอุดมศึกษาในช่วงนั้นจึงปรับทิศทางที่จะผลิตกำลังคนในระดับสูง เช่น วิศวกร และช่างระดับต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มีแนวคิดที่จะกระจายความเจริญไปสู่ชนบท จึงเริ่มมีการวางแผนจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในส่วนภูมิภาค ต่อมากระแสแนวคิดเรื่องความเสมอภาคของโอกาสอันเป็นผลของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการถ่วงถ่วง คัดสรรผู้นำในอนาคต นำไปสู่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วได้เข้ามาศึกษา จึงเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ประมาณ 20 ปี หลังจากที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเกิดการขยายตัวของภาคเอกชน ทำให้บทบาทของเอกชนมีมากขึ้น มีการขยายตัวของวิทยาลัยเอกชนมากขึ้นจนมาถึงปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สังคมไทยซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมเปิดมากกว่าสังคมอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีการรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ค่อนข้างรวดเร็ว ทำให้เกิดแนวโน้มของการเป็นนานาชาติของหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งแนวโน้มของการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีความทัดเทียมหรือสูงกว่านานาชาติ

2.1.2 แนวโน้มอุดมศึกษาในอนาคต

ปัจจุบันอุดมศึกษาไทยได้มีการขยายตัวจากการการศึกษาเฉพาะกลุ่ม (Elite Education) ไปสู่ระดับใกล้การศึกษาของมวลชน (Mass Education) คือใกล้ระดับ 15% ของประชากรที่อยู่ใต้วัย

เรียน แต่ยังคงอยู่ห่างไกลที่จะไปถึงขั้นของการศึกษาของปวงชน (Universal Education) นโยบายของอุดมศึกษาไทยที่มักจะกล่าวถึงแต่เดิมมุ่งในความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellent) ความมีอิสระเสรีในทางวิชาการ (Academic Freedom) และความทัดเทียมในโอกาสทางการศึกษา (Equal Opportunity) ส่วนเป้าหมายของอุดมศึกษานั้นก็มักจะมุ่งเน้นการผลิตกำลังคนตามความต้องการกำลังคน (Man Power Demand) ความต้องการทางเศรษฐกิจหรือตลาดแรงงาน (Market Demand) และความต้องการของสังคม (Social Demand) จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรวมถึง ความต้องการของสังคมไทยที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความพร้อมในการที่จะแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ทำให้การอุดมศึกษาของไทยต้องมีการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงบทบาทไปตามกระแสหลักคั่น 4 กระแสดังนี้ (สุธรรม อารีกุล. 2541)

1. อุดมศึกษาสู่ความทันสมัย (Modernization)

อุดมศึกษาไทยจะต้องมีความทันสมัย โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นคลังแห่งความรู้ที่ทันสมัยประกอบด้วยคณาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถและทรัพยากรเทคโนโลยีข่าวสาร โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. อุดมศึกษาเปิดเสรี (Liberalization)

อุดมศึกษาไทยจะต้องเปิดเสรี ไม่ใช่จัดขึ้นเพื่อให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นเจ้าของหรือผูกขาดการศึกษานั้นอีกต่อไป แต่จะต้องเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเปิดให้มีการแข่งขันในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเสรีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งมีอิสระในการบริหารและการจัดการ การระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและอย่างคุ้มค่า โดยจัดให้มีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการแข่งขันทั้งในด้าน คุณภาพ มาตรฐานเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. อุดมศึกษาสู่ปวงชน (Popularization)

อุดมศึกษาไทยจะต้องเข้าสู่หมู่มชนได้ทุกระดับตามความต้องการ มีความหลากหลายเหมาะสมแก่บุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม เป็นการอุดมศึกษาที่มีความเสมอภาค ทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาและสามารถตอบสนองได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งอุดมศึกษาต่อเนื่องและอุดมศึกษาตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดคุณวุฒิและวัยวุฒิ เหมาะสมกับสังคม และวัฒนธรรมไทย เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม

4. อุดมศึกษาสู่สากล (Internationalization)

อุดมศึกษาสู่สากลเป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนาสู่ความเป็นนานาชาติ โดยการแสวงหาและแลกเปลี่ยนความรู้กับนานาชาติ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจาก

แหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันกับนานาชาติ สร้างสรรค์ความกลมกลืนหรือ
 ดุลยภาพระหว่างสังคม วัฒนธรรมไทย ตลอดจนความเป็นไทยและความเป็นสากล ให้สัมพันธ์กับ
 ชนชาติอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้โดยสันติในประชาคมโลก

2.1.3 มาตรการและเป้าหมายของแผนงานพัฒนาระบบอุดมศึกษา ฉบับที่ 9

จากปัญหาและวิกฤติของอุดมศึกษาที่เกิดขึ้น การอุดมศึกษาของไทยยังประสบปัญหาต่าง
 ๆ ที่สำคัญคือ ไม่สามารถพัฒนาบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร รวมทั้งการอุดมศึกษา
 ของไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศ

มาตรการและเป้าหมายของแผนงานพัฒนาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 9

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ในส่วน
 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีรายละเอียดในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ และการ
 คຸ້ມครองทางสังคม โดยยุทธศาสตร์ด้านนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีคุณภาพ มี
 สุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อ
 สังคมส่วนรวม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการที่จะทำให้คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุก
 ด้าน แนวทางในการพัฒนาของแผน ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบสุขภาพที่ง่ายต่อการ
 เข้าถึง รวมทั้งพัฒนาคณาจารย์ที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับกระบวนการการเรียนการสอน
 เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม การปรับหลักสูตรและกระบวนการการเรียนรู้ให้ผู้เรียน
 ปฏิบัติได้จริง และสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ในส่วน
 ของการผลิตกำลังคน และฝึกอบรมทักษะฝีมือทางด้านแรงงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ
 ตลาดแรงงาน เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ

มาตรการทางด้านการศึกษาที่สำคัญในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์
 กำลังคนและการคຸ້ມครองทางสังคม จะเน้นในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต
 การเตรียมความพร้อมและยกระดับทักษะในการทำงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งมีมาตรการในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ปฏิรูปกระบวนการพัฒนาคูที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการผลิตครูเพื่อให้ได้
 คนดี คนเก่งมาเป็นครู โดยการพัฒนาคณาจารย์ จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการ และทักษะ
 ในการถ่ายทอดความรู้ที่มีระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานในทุกขั้นตอน พร้อมทั้ง
 สนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง
 จัดให้มีระบบและกลไกส่งเสริมให้ครูที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
 ศูนย์กลางและเรียนรู้อย่างมีความสุข ยกย่องเชิดชู ครูภูมิปัญญาไทย จัดให้มีกองทุนสนับสนุนให้
 สามารถขยายผลงานได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

2. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดกระบวนการ

การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ได้มีการทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สามารถแสวงหาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง นำไปสู่การรู้จักคิด วิเคราะห์ กลั่นกรอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมใหม่ ๆ อย่างรู้เท่าทันควบคู่ไปกับการปรับปรุงวิธีสอบและการวัดผลให้สะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจและสติปัญญาของนักเรียนนักศึกษา

3. ปรับปรุงการจัดหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยเพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยี สารสนเทศ เป็นต้น รวมทั้งเนื้อหาสาระทางด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง

4. สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันทางศาสนา มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพ และความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม

5. ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเสริมสร้างพื้นฐานความคิดตามหลักวิทยาศาสตร์ทั้งในและนอกระบบ โรงเรียนควบคู่กับการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้เพียงพอ เพื่อให้ นักเรียนและประชาชนมีวิถีคิดอย่างมีเหตุผล นำไปสู่การยกระดับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคม

6. ใช้สื่อเพื่อการศึกษาทุกรูปแบบให้กระจายสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

7. ผลิตและพัฒนาบุคลากร นักวิจัย โดยเฉพาะในสาขาที่มีศักยภาพสูงและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร การแพทย์ และสาธารณสุข พลังงาน เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

8. เสริมสร้างความพร้อมของสถาบันการศึกษา และฝึกรอบมทั้งในด้านโครงสร้าง การบริหารจัดการ ด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตร และด้านบุคลากรให้ได้มาตรฐานและเป็นสากลมากขึ้น เพื่อสนับสนุนบทบาทของประเทศในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิทยาการของภูมิภาค

9. ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลาง โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะชีวิตกับความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และการจัดการ เป็นต้น รวมทั้งให้มีบริการการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่หลากหลายและทั่วถึง

10. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกรอบมกับสถานประกอบการทั้งในประเทศและที่เข้ามาลงทุนในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การประสานพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร และการกำหนดเป้าหมายการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

11. สนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีการนำประสบการณ์ในการทำงานมาเทียบโอนเพื่อเข้า

รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพที่เน้นสมรรถนะ ในการปฏิบัติงาน ควบคู่กับการส่งเสริมให้แรงงานในสถานประกอบการ มีพื้นฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

12. ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันจัดการฝึกอบรมเพิ่มเติมให้กับผู้ที่กำลังทำงาน อยู่ในสถานประกอบการในสาขาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีทักษะ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

13. ส่งเสริมภาครัฐและเอกชนทำการวิจัย และพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ มา พัฒนาการเรียนและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคใหม่และการพัฒนาเทคโนโลยีใน อนาคตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง (2545 หน้า 66 -67)

การอุดมศึกษาในอดีตที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเป็นระยะ ๆ เนื่องจากสภาพ ภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นความจำเป็นในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงความพยายามในการแก้ปัญหาทั้งเฉพาะหน้าและระยะ ยาว ทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการสร้างผู้รู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และสังคม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงต้องมีการประเมินติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อการ ปรับปรุงและพัฒนาให้ผลที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทและการประเมินศักยภาพของมหาวิทยาลัยไทย ในการเสริมสร้างและ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้น กว่าที่จะมีเครื่องมือ หรือวิธีการพยากรณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิใน ด้านอุดมศึกษาของไทย ที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงแนวโน้มของอุดมศึกษาไทยที่อาจจะเป็น ไปได้ใน อนาคตไว้ดังนี้

ประกอบ กุปรัตน์ (2538:9) กล่าวถึงแนวโน้มอุดมศึกษาไทยที่เป็นไปได้ในอนาคตเป็น การพัฒนาระบบอุดมศึกษาด้านการทำให้เป็นประชาธิปไตยให้มากขึ้น (Democratization) คือให้ ตัวแทนประชาชน กลุ่มคนเข้าไปทำหน้าที่ในการกำกับการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประชาชน และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษามากขึ้น โดยสถาบันอุดมศึกษาต้อง สามารถตอบสนองต่อความต้องการของมหาชนโดยการผลิตบัณฑิต การทำวิจัย และบริการวิชาการ มากขึ้นสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในระบบอุดมศึกษา (Diversity) เพื่อตอบสนองต่อระบบ เศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพของระบบการผลิตที่แตกต่างกัน อุดมศึกษาจะเน้นที่คุณภาพมากขึ้น (Quality) สังคมบริโภคสิ่งที่มีคุณภาพมากขึ้น กลไกการตรวจสอบคุณภาพมีมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มี คุณภาพจะไม่ได้รับความนิยมนำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือเลิกกิจการ อุดมศึกษาในอนาคตจะ เน้นการลดขนาดของการดำเนินการ (Downsizing) ลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย แต่คงคุณภาพและ ประสิทธิภาพไว้ และทำให้มีขนาดพอเหมาะ (Rightsizing) ไม่ให้เสียค่าใช้จ่าย หรือทรัพยากรไป โดยที่ได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง (Technology

in Education) ในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาจะต้องริบพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นเพื่อการศึกษา ระบบความสัมพันธ์หรือสายบังคับบัญชาแบบแนวดิ่ง จะเปลี่ยนเป็นระบบเครือข่าย (Networking) ต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความเป็นอิสระในการดำเนินการ โดยเน้นการตอบสนองต่อผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวและทันต่อเหตุการณ์ การลงทุนร่วม (joint Venture) กิจกรรมการอุดมศึกษาอันได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย หรือการบริการแก่สังคม จำเป็นต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับภายนอกและองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น ระบบการอุดมศึกษากำลังก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ซึ่งเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ สถาบันอุดมศึกษาของไทยต้องส่งเสริมให้สังคมไทยสัมพันธ์กับสังคมโลก และปรับตนให้สอดคล้องกับความเป็นนานาชาติ การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research and Development) สถาบันอุดมศึกษาไทย ต้องสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นได้เอง เพื่อเป็นหลักประกันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการกินคืออยู่ดี ระบบอุดมศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญต่อบัณฑิตศึกษามากขึ้น และต้องดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนานุคลิกภาพเพิ่มมากขึ้น (Personality Development) การฝึกอบรมหรือการพัฒนาความรู้จะถูกดำเนินการโดยภาครัฐกิจหรือชุมชนเอง สถาบันอุดมศึกษาจะต้องหันมาสนใจในการพัฒนาคนอย่างสมบูรณ์มากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 อ้างในสมชาย สุขสิริเสรีกุล.) กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับมหาวิทยาลัยของไทยในปี ค.ศ. 2020 ไว้ 13 ประการ คือ

1. จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยทั้งภาครัฐและเอกชน ในทุกๆสังกัดจะมีนักศึกษาทั้งหมดประมาณร้อยละ 40 ของประชากรวัยเรียนในระดับอุดมศึกษา จำนวนนักศึกษานานาชาติจะมีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภท รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของสงฆ์ประมาณ 10,000 คน
2. นิสิตนักศึกษาไทยจะมีโลกทัศน์กว้างไกล เข้าใจ และเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพเอกราช และประชาธิปไตยของประเทศอื่น
3. บัณฑิตไทยจะมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมการพัฒนา ความเข้าใจอันดีงาม ความมั่งคั่งและสันติภาพในภูมิภาคและในโลก
4. บัณฑิตไทยมีสมรรถภาพสากล (Global Competence) มีความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัว มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และภาษาต่างประเทศ สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือภาษาระหว่างประเทศ เช่น อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส และภาษาในภูมิภาค เช่น ภาษาเวียดนาม ลาว เขมร
5. มหาวิทยาลัยเปิดของไทยมีนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเรียนมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเปิดเป็นแหล่งให้การศึกษาดลอดชีวิตที่สำคัญแก่เจ้าหน้าที่ และแรงงานของ

ไทยในต่างประเทศ

6. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติ สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น Internet ในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและผลการค้นคว้าวิจัยกับวิชาการในต่างประเทศ คณาจารย์ไทย เข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการในแขนงวิชาของตนในระดับชาติปีละครั้ง ในระดับภูมิภาค 2 ปีต่อครั้ง และในระดับนานาชาติ 3 ปีต่อครั้งเป็นอย่างน้อย
7. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีบทบาทสำคัญในการสร้างผลงานทางวิชาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งสมาคม เครือข่าย และชุมชนวิชาการ และวิชาชีพในภูมิภาค
8. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีผลงานทางวิชาการตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารต่างประเทศ คณาจารย์ของไทยได้รับการยกย่องในวงการวิชาการระดับนานาชาติ
9. บัณฑิตศึกษาของไทยมีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีขีดความสามารถสูงในการค้นคว้าวิจัย และการผลิตกำลังคนในระดับสูง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประเทศและระดับภูมิภาค บัณฑิตศึกษาของไทยมีศักยภาพในการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเพื่อนบ้าน
10. สถาบันอุดมศึกษาไทยเปิดสอนหลักสูตรภูมิภาคศึกษา และจัดตั้งศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศูนย์พม่าศึกษา เวียดนามศึกษา มีการแบ่งงานและร่วมงานกันเพื่อสร้างเอกลักษณ์ และศักยภาพในการพัฒนาเฉพาะทาง มีการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญการจากประเทศเพื่อนบ้าน และต่างประเทศมาประจำเป็นระยะ มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน
11. สถาบันอุดมศึกษาไทยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในการจัดตั้งศูนย์ไทยศึกษา หรือศูนย์การสอนภาษาไทยในต่างประเทศ มีการแลกเปลี่ยนนักวิชาการและนักศึกษาระหว่างไทยและสถาบันที่ร่วมมือ อาจารย์สอนภาษาและศิลปวัฒนธรรมไทย มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น
12. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและฝึกอบรมในภูมิภาค ความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเร่งรีบ สถาบันอุดมศึกษาไทยมีศักยภาพสูงในการให้บริการทางการศึกษาและฝึกอบรม การคมนาคมสะดวก มีการเปิดถนนและสะพานมิตรภาพเชื่อมทางเหนือกับจีน ทางตะวันตกกับพม่า ทางตะวันออกกับลาว กัมพูชาและเวียดนาม ปัจจุบันเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการเป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมและศูนย์การประชุม สัมมนาในภูมิภาค
13. ประเทศไทยเป็นศูนย์ข้อมูลทางการอุดมศึกษาในภูมิภาค ประเทศต่างๆทั่วโลกสามารถที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับอุดมศึกษาในภูมิภาคนี้ได้โดยการค้นคว้าจากประเทศไทยผ่าน

เครือข่ายคอมพิวเตอร์

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2548) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงนโยบาย อุดมศึกษาให้ที่ประชุมพิจารณาใน 8 ประเด็น เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 8 ธันวาคม 2548 เพื่อระดม ความคิดในการจัดทำกรอบแนวคิดเชิงนโยบายอุดมศึกษาให้ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระบบอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ดังนี้

1. การผลิตและพัฒนากำลังคน มีแนวทาง/มาตรการคือ เร่งศึกษาและกำหนดความต้องการ กำลังคนในสาขาวิชาต่างๆ อย่างน้อยในสาขาวิชาหลัก ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและการ พัฒนาไปสู่ศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้มีข้อมูลพื้นฐานสำหรับการ วางแผน การผลิตกำลังคน จัดทำแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับสาขาที่ ตอบสนอง ความต้องการในการพัฒนาประเทศและการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาค รวมทั้งการเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางทาง การแพทย์แห่งเอเชีย (Medical Hub) ได้แก่ สาขาแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพต่างๆ สาขา สังคมศาสตร์ ได้แก่ การโรงแรม การท่องเที่ยว ภาษาต่างๆ เป็นต้น สาขาที่ตอบสนองต่อความ ต้องการภาคอุตสาหกรรมหลักของประเทศ ได้แก่ โลจิสติกส์ วิศวกรรมซอฟต์แวร์ เป็นต้นอีกทั้ง ยังมีการวางระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาและ ความเชี่ยวชาญของสถาบันฯ และใช้มาตรการ ทางการเงินเป็นเครื่องมือในการกำกับการผลิต บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา มีมาตรการให้สถาบันอุดมศึกษาเน้นด้านคุณภาพและขยายด้าน ปริมาณ เฉพาะในสาขาที่มีความจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยสถาบันฯ ต้องสามารถกำกับดูแลการผลิตให้มีคุณภาพ กำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการดึงดูดนักวิชาการ ไทยในต่างประเทศ และนักวิชาการชาวต่างประเทศมาพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษาทั้งในด้านการ เรียน การสอน การวิจัยและพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ที่ประเทศมีความขาดแคลนและต้องพัฒนาเพื่อ สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2. คุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษา มีแนวทาง/มาตรการคือ จัดทำ Roadmap การพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาไทย ในช่วง 5 ปี (พ.ศ.2549-2553) จัดทำแนวทางและเกณฑ์การ แบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยคำนึงถึงความต้องการในการพัฒนา รวมทั้ง ศักยภาพและความเชี่ยวชาญของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสนับสนุน งบประมาณ/ทรัพยากรของประเทศได้ตรงตามบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นการพัฒนา กลไก “บันไดคุณภาพ” เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาและนำไปสู่ World Class University ในระยะต่อไป ยกกระดับมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศในบทบาทที่เป็นจุดเน้นของสถาบัน ให้มีมาตรฐานระดับโลก สร้างระบบการจัดการคุณภาพอย่างเบ็ดเสร็จ (Total Quality Management Systems) เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูงทุกระบบ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ

การศึกษา เพื่อสนับสนุนการขยายและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

3. การวิจัยและพัฒนา มีแนวทาง/มาตรการคือ เร่งสร้างนักวิจัยมืออาชีพในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้มีนักวิจัยเพียงพอในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับโครงการที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาบุคลากรอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาฯ ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างระบบบริหารจัดการงานวิจัยและ กำหนดบทบาท/ทิศทางการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจน โดยใช้คุณภาพเป็นตัวจัดสรรงบประมาณการวิจัยเพื่อกระตุ้นให้มีผลงานวิจัยที่สนับสนุน การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สร้างกลไกการส่งเสริม สนับสนุน ชูใจ และการสร้างกระแสสังคมให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนทำงานวิจัย ทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของตนเองและในลักษณะเครือข่ายร่วมกันทำวิจัย ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งการเพิ่มสิทธิและสิทธิบัตรในสถาบันอุดมศึกษา เร่งสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ภาคอุตสาหกรรม โดยให้มีการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การถ่ายทอดเทคโนโลยี และสนับสนุนการจัดตั้ง Technology Licensing Office รวมทั้ง University Business Incubator เพื่อสนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการมากขึ้น

4. การพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีแนวทาง/มาตรการคือ ดำเนินโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาบุคลากรอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยเน้นการผลิตบุคลากรระดับปริญญาเอกในสาขาที่มีความต้องการให้เพียงพอ ต่อการพัฒนาประเทศ จัดทำแผนความต้องการอาจารย์ในระยะยาว โดยคำนึงถึงอัตราการเกษียณ ความต้องการอาจารย์เพื่อผลิตกำลังคน และงานวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการมีคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และการกำหนดแนวทางในการจัดหาทั้งการผลิตและพัฒนาอาจารย์เอง การดึงดูดคณาจารย์ต่างประเทศในสาขาที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพอุดมศึกษา ดึงดูดคนดีคนเก่งเข้ามาเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยการพัฒนาระบบเงินเดือนและค่าตอบแทน และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขของระบบบริหารบุคคลตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2547 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของอาจารย์อุดมศึกษาให้มีวุฒิปริญญาเอก และเร่งยกระดับคุณวุฒิอาจารย์ จากปัจจุบันที่มีอาจารย์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเพียงร้อยละ 25 เป็นร้อยละ 50 ภายใน 10 ปีโดยเร่งดำเนินการตามโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์ ตามข้อ 1 เพื่อจัดทำระเบียบหรือหลักเกณฑ์ที่เอื้อให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไปสอนในสถาบันอื่นได้ โดยอาจกำหนดให้มีค่าตอบแทนเพิ่ม เพื่อเป็นการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบัน

5. การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา มีแนวทาง/มาตรการคือ พัฒนาระบบ ICL ให้เสร็จสิ้นเพื่อ

ให้ทันประกาศใช้ในปีการศึกษา 2549 ให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือจัดให้มีกลไกอันทันที คณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการตามนโยบาย/ทิศทางของรัฐบาล ให้คณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอแนะแนวทาง กระบวนการและกลไก เพื่อให้สามารถดำเนินการปฏิรูประบบการเงิน เพื่อการอุดมศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล

6. โครงสร้างและการบริหารจัดการ มีแนวทาง/มาตรการคือ จัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 10 ปี ซึ่งเป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคตและใช้เป็นข้อมูล/แนวทางในการเสนอแนะต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย/แผนการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ยกเว้นพระราชบัญญัติอุดมศึกษากลางที่เอื้อให้รัฐสามารถกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาในการดำเนินการตามนโยบาย/ทิศทางรัฐบาล หรืออาจให้มี MOU ระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัย จัดตั้งองค์กรกลางที่ทำหน้าที่แทนรัฐบาล (Buffer Agency) ในการประสานระหว่างรัฐและสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อให้ การดูแลสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนเหมือนกัน และเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานสอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เร่งรัดกระบวนการนิติบัญญัติให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับให้ เสร็จสิ้น 20 แห่ง ภายในปี 2550

7. การผลิตและพัฒนาครู มีแนวทาง/มาตรการคือ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งในการผลิตและพัฒนาครู และการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาต่าง ๆ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพการผลิตครูด้วยหลักสูตร 5 ปีและหลักสูตรต่อยอด 1 ปี จากผู้จบการศึกษาสาขาอื่น เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการผลิตและพัฒนาครูต่อไป สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์และคณะอื่น ๆ ในสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการผลิตพัฒนาครูตามหลักสูตรที่กำหนด เช่น หลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 1+4 ปี และการพัฒนาครูที่มีอยู่เดิมในระบบ

8. การมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการการศึกษา มีแนวทาง/มาตรการคือ สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยใช้กลไกของการปฏิรูปการเงินเพื่อการอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือ ด้าน Demand Side และอาจอุดหนุนบางรายการเพิ่มเติม เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เร่งดำเนินการปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ และกลไกต่างๆ ในส่วนที่สามารถดำเนินการได้ เพื่อให้มีการกำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและดำเนินการขอปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เป็นอุปสรรคในระยะต่อไป การกำหนดสัดส่วนเป้าหมายการผลิตกำลังคนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

2.1.4 ตารางสำคัญของจัดการการอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545)

การปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในส่วนของจัดการเรียนการสอนยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้น “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน” โดยให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีจิตใจแห่งการใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้นักศึกษาต้องได้รับการฝึกให้มีความสามารถในการวิพากษ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่ม มีทักษะในการประกอบอาชีพอิสระและยึดมั่นในวัฒนธรรมสันติ สถาบันอุดมศึกษาควรปรับหลักสูตรและการสอนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวและความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมถึงสภาพแวดล้อม และปัญหาของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545

หมวดที่ 1 บททั่วไป มีการกำหนดหลักการไว้คร่าวๆ ในเรื่องการจัดการศึกษาว่า ควรต้องมีลักษณะเป็นไปในทิศทางใดตามรายละเอียดใน มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องนำมาพิจารณาว่า จะสามารถจัดการให้วิชาที่ตนรับผิดชอบนั้นมีส่วนในการตอบสนองต่อหลักการดังกล่าวนี้ได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งจะสามารถบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมในการสอน และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณลักษณะที่กำหนดไว้อย่างไร (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544 : 25)

หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” ซึ่งจากหลักการดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนในทุกระดับและทุกสาขาวิชา ทั้งนี้เพราะถ้าอาจารย์เปลี่ยนมายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการเรียนการสอนก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เอกสารและสื่อการสอนต่างๆ ก็ต้องมีการปรับปรุงเพื่อตอบสนองให้ผู้เรียนสามารถศึกษา หรือเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ อันประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก จากมาตรานี้ การจัดการศึกษาทุกระดับจะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อกระตุ้นให้บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมคุณภาพและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องได้รับการถูกประเมินอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาและตรวจสอบประสิทธิภาพในการสอนต่อไป

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการ

ลงทุนทางด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่น ๆ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา ในหมวดนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่อง การระดมทุนกับผู้ที่มีส่วนได้เสีย ซึ่งจะสอดคล้องกับเรื่องของการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็น ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ท้องถิ่นหรือชุมชนควรให้ความช่วยเหลือ ทั้งในด้านการเงิน ความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้อาจให้เอกชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยให้ผู้เรียนได้ สัมผัสกับสถานที่จริง ได้ทำงานในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจริง ซึ่งลักษณะของความร่วมมือเหล่านั้น เกิดจากการมีเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ กับสถาบันอุดมศึกษา

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในหมวดนี้จะมี 4 มาตรา ที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 64 รัฐ ต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนการผลิต การพัฒนาสื่อแบบเรียน มาตรา 67 รัฐส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนาการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 68 ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุน พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของภาครัฐ มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงาน กลางในการทำหน้าที่พิจารณาเสนอ โยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัย มีการใช้และพัฒนา สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ ๆ มาช่วยในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนา และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

2.1.5 ผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ .2542 ต่อการปฏิรูปการเรียน การสอนในระบบอุดมศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 การปฏิรูปการเรียนการสอนส่งผลให้มีการ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่อาจารย์ มหาวิทยาลัยพึงต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนคือ การยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจารย์ต้องมีการ ปรับเปลี่ยนความคิดและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ โดยการศึกษาวิธีการสอนเพื่อนำมาประยุกต์และทดลองนำไปใช้ในการสอน เพื่อส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เป้าหมายของการเรียนรู้วิธีการที่จะสืบค้นข้อมูล ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งปรับการเรียนของตนให้เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเข้าไปมีบทบาทได้มาก ขึ้น สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบในการเรียนมากขึ้น และมีความรู้ลึกพร้อมที่จะพัฒนา ตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีผลต่อการจัดการเรียนการ สอน สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนการสอนที่แตกต่างกัน ระหว่าง ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง และผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่ไม่เพียงพอ การให้ความรู้โดยไม่คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจจะทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้อ่อนก็ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงมากเท่าที่ควร

ในส่วนของการบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรมและศิลปวัฒนธรรม สภาพการ

สอนในระดับอุดมศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการสอนศาสตร์เฉพาะทาง ดังนั้นในรายวิชาที่ผู้สอนรับผิดชอบส่วนใหญ่เน้นแต่เนื้อหาสาระของรายวิชานั้น ผู้สอนไม่มีการบูรณาการความรู้ทักษะ และประสบการณ์อื่น ๆ เข้าไปในรายวิชาด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้สอนขาดความรู้ในศาสตร์ด้านอื่น และขาดประสบการณ์ของการบูรณาการความรู้ ทำให้ไม่เข้าใจวิธีการบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน

แนวการจัดการศึกษา ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาทัศนคติกระบวนการสอนโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในส่วนของธรรมชาติของผู้เรียน ผู้สอนต้องพยายามเข้าใจผู้เรียน มองให้ลึกถึงปัญหา อุปสรรคที่ขัดขวางการเรียนรู้ และตั้งใจช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนช้า หรือมีปัญหาทางพฤติกรรม การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน เช่น มีเรื่องราวใหม่ ๆ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์มาให้ผู้เรียนดู มีเพลง วิดีทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ มาประกอบการเรียน หรืออาจเชิญวิทยากรที่น่าสนใจ บุคคลตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้สัมผัส ให้ผู้เรียนได้คิดเอง และนำเสนอรูปแบบการเรียนที่ผู้เรียนสนใจ หรือพาไปสัมผัสกับชีวิตจริงในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและซาบซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมากขึ้น

การสอนที่มุ่งเน้นทักษะการคิด แต่ละชั่วโมงที่สอนนั้น ควรมีการเตรียมแผนการสอนที่บรรจุกิจกรรม หรือกระบวนการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด เช่น การให้โต้วาทีในหัวข้อที่ผู้เรียนเลือกเอง แต่อยู่ภายใต้กรอบของรายวิชาในหลักสูตรที่ผู้สอนรับผิดชอบ เป็นต้น

การฝึกปฏิบัติ การสอนต้องคิดรูปแบบเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติมากขึ้น ดังนั้นแนวทางการจัดหลักสูตรในอดีตที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นฐาน (Content-based) ก็ควรปรับเปลี่ยนเป็นการเน้นประสบการณ์เป็นฐาน (Experiential-based) ในรายวิชาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะและประสบการณ์ไปปฏิบัติเมื่อสำเร็จการศึกษาได้ต่อไป

การบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม การปลูกฝังค่านิยม ความคิดและความประพฤติที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต การแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของคนทีละเล็กละน้อยในสังคม เพราะพฤติกรรมที่ไม่ดี ทำลายชื่อเสียง เกียรติยศ และความมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของผู้คนนั่นเอง ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เตรียมคนไปสู่ระดับความเป็นผู้นำของประเทศ ควรต้องพยายามสร้างคนที่ดีที่สุดให้แก่สังคม เนื่องจากคนที่มีความรู้สูง แต่ขาดคุณธรรม มักใช้ปัญญาความรู้ ความคิดทำในสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่าคนที่มีรู้น้อย การสอนในระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเน้นการอบรมฝึกฝนคนให้เป็นคนดี มีความสามารถในการค้นคว้าวิจัย ในการจัดการศึกษาแผนใหม่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาทักษะการค้นคว้าวิจัยมากขึ้น เนื่องจากวิทยาการทุกศาสตร์ทุกสาขาก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ดังนั้นในการเรียนการสอนจึงต้องเน้นการส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์ การ

รวบรวมข้อมูล และการนำเสนอข้อค้นพบใหม่ ๆ ร่วมกัน

การปฏิรูปผู้สอน เหตุที่ต้องมีการปฏิรูปผู้สอนเพราะผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการให้การศึกษา ทั้งในส่วนของ การถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ ตลอดจนทักษะต่างๆที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน หากผู้สอนเคยชินต่อการมีบทบาทเป็นผู้ยืนอยู่หน้าชั้นเพื่อบอกเล่าสาระต่าง ๆ ให้ผู้เรียนฟัง จด และรับความรู้เต็มตามหลักสูตร การปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะผู้สอนเน้นสาระในหลักการสอนสำคัญกว่าผู้เรียนนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนต้องคอยเอาใจผู้เรียน หรือละทิ้งผู้เรียน ปล่อยให้ผู้เรียนหาความรู้กันเอง สรุปกันเอง โดยไม่มีหลักการ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างผู้เรียน เพื่อคอยช่วยชี้ทิศทาง แหล่งข้อมูล รวมทั้งแนะนำผู้เรียนไปสู่การได้ความรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามกรอบหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การปฏิรูปการศึกษาจะเริ่มที่ผู้สอน โดยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตนเอง บุคลิกภาพ และวิธีการสอน ต่อจากนั้นผู้สอนก็จะต้องปฏิรูปผู้เรียน โดยการสอนให้ผู้เรียนทราบว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนด้วย ไม่ใช่นั่งฟัง นั่งจดอยู่อย่างเดียว ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของผู้สอนทุกคน เพราะการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกจากจะทำให้ตัวของความรู้ ศาสตร์วิชาต่าง ๆ เข้มแข็งขึ้นเท่านั้น แต่เป็นการทำให้ประเทศชาติได้ทรัพยากรมนุษย์ที่เก่ง ดี มีสุข มีศักยภาพ และความสมบูรณ์เพียบพร้อม

2.1.6 รูปแบบการบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษา

รูปแบบการบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการทั่วไป สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นกลยุทธ์การบริหารงานสมัยใหม่(Modern Management) มีการนำแนวคิด การจัดการทางบริหารธุรกิจมาใช้ในการบริหารองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างสภามหาวิทยาลัยกับอธิการบดีมีบทบาทอย่างยิ่งต่อนวัตกรรมทางการบริหารงานภายในสถาบัน ในด้านการปรับโครงสร้างของสถาบันพบว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐบางแห่งได้มีการปฏิรูปตนเองสู่การออกนอกระบบราชการบางสถาบันมีการคัดเลือกหน่วยงานในสถาบันเพื่อนำร่องสู่การออกนอกระบบราชการ ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นเน้นการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจและให้ความสำคัญต่อด้านทุนต่อหน่วยและการจัด โครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงานที่คล่องตัว

ด้านการบริหารงานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้น มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สาขาวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการ มหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งมุ่งเน้นการเปิดหลักสูตรใหม่ หลายสถาบันมีการวางกลยุทธ์การตลาดในด้านพื้นที่เรียน กำหนดวงกิต มีการใช้นวัตกรรมทางหลักสูตร การเรียนการสอนใหม่ ๆ มากแต่เพื่อสู่การแสวงหารายได้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ ผู้เรียนหรือสังคม สถาบัน หลายแห่งเริ่มพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสู่ระบบการสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯกับส่วนภูมิภาค

นอกจากนี้ การให้การศึกษายังมุ่งเน้นความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น มีการประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ มีการขยายรูปแบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต หรือสื่อดาวเทียมมุ่งสู่ผู้เรียนที่เป็นคนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้สนใจในท้องถิ่นห่างไกลได้มีโอกาสเข้าศึกษา

ด้านการบริหารงานวิจัย สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของประเทศ ภูมิภาคเอเชีย และนานาชาติ มีการจัดตั้งกองทุนวิจัย (Research Fund) ศูนย์แห่งความเป็นเลิศ (Center of Excellence) สนับสนุนให้บุคลากรทำโครงการวิจัยร่วมมือกับองค์กรนานาชาติ การเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาร่วมกับสถาบันต่างประเทศ การตีพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยเผยแพร่ในวารสารนานาชาติและจัดตั้งหน่วยงานประสานงานวิจัยระดับสถาบัน

ด้านการบริหารการเงิน แรงขับเคลื่อนจากการที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐต้องออกนอกระบบทำให้แต่ละสถาบันมุ่งเน้นการปฏิรูปและปรับปรุงระบบการเงิน และรูปแบบการหารายได้ มีการขยายระบบการให้บริการทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งรายได้เพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยบางแห่งเริ่มก่อตั้งกองทุนคงยอดเงินต้น (Endowment Fund) พยายามลดสัดส่วนรายได้จากงบประมาณแผ่นดินและเพิ่มรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย (Intellectual Services) มีการจัดตั้งหน่วยงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ (Alumni Relations) เพื่อระดมทรัพยากรจากศิษย์เก่าและหน่วยงานที่ปรึกษาทางธุรกิจการค้า (Consultant Service) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เน้นการบริหารการเงินแบบมุ่งศูนย์กำไร หรือ ศูนย์ต้นทุน เพื่อแยกให้เห็นถึงผลตอบแทนของแต่ละหน่วยงานได้ชัดเจน และบางแห่งนำระบบการบริหารงานการเงินจากกิจการในเครือต่างประเทศมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับการประเมิน ผลการดำเนินงานและการตรวจสอบจากผู้แทนในต่างประเทศ

ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่ มีการนำเสนอทางเลือกในด้านการบริหารงานบุคลากร คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการคัดเลือก สรรหา และการให้เงินเดือนที่แตกต่างจากระบบราชการ คือจากการเป็นบุคลากรที่เรียกว่า "ข้าราชการ" ผู้การเป็น "พนักงานมหาวิทยาลัย" การบรรจุแต่งตั้งที่มีแนวโน้มทำมากขึ้นในรูปแบบสัญญาจ้างเต็มเวลา บางเวลา การใช้บุคลากรร่วมในบางตำแหน่ง บุคลากรที่รับเข้าใหม่ได้รับเงินเดือนที่สูงกว่าการเป็น "ข้าราชการ" แต่ต้องได้รับการประเมินผลการทำงานทุก 6 เดือนหรือ 1 ปีตามเกณฑ์ของแต่ละสถาบัน บางสถาบันมุ่งพัฒนาระบบสัญญาจ้าง ทั้งในระดับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ บางแห่งมีการนำระบบการจ้างงานภายนอก (Outsourcing) มาใช้กับการให้บริการ เพื่อประสิทธิภาพและการลดจำนวนบุคลากรประจำลง โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนนวัตกรรมกรรมการบริหารสถาบัน 2 ด้านที่สำคัญคือ วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถาบันแต่ละแห่งพยายามปรับเปลี่ยนตัวเองสู่การพึ่งพาตนเอง การประกันคุณภาพภายนอกทำให้ต้องมีการปฏิรูปหรือปรับระบบการบริหารจัดการมุ่งสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลโปร่งใส พร้อมรับการตรวจสอบจากภายในและภายนอก ตาม

เป้าหมายของอุดมศึกษาและสนองตอบความต้องการของผู้เรียน ด้วยงบประมาณที่จำกัด นโยบายการอุดมศึกษาเพื่อปวงชน รวมถึงการสร้างความเป็นเลิศทางด้านการวิจัยและวิชาการ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. สถาบันที่มุ่งความเป็นเลิศทางด้านวิชาการและวิจัย ควรมุ่งพันธกิจสู่การขยายหลักสูตรระดับหลังปริญญาตรี พร้อมทั้งมุ่งการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทางเพื่อความเป็นผู้นำทางวิชาการและวิจัย

2. สถาบันที่มุ่งความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนสาขาวิชาต่าง ๆ มุ่งสร้างความเชี่ยวชาญในรูปแบบการเรียนการสอนแนวใหม่สนองความต้องการของตลาด มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับอุตสาหกรรม ธุรกิจ และชุมชน

3. สถาบันอุดมศึกษาสำหรับชุมชนท้องถิ่น เช่น วิทยาลัยชุมชนที่เน้นด้านการให้โอกาสกับชุมชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการโดยปราศจากข้อกำหนดในด้านคุณวุฒิ คุณสมบัติของผู้เรียน เน้นการเรียนการสอนระดับต่ำกว่าปริญญา

ทั้งนี้เน้นให้สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ประสานความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายระหว่างกันและกับองค์กรต่าง ๆ ในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

2.1.7 ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาไทยและมาตรการที่จำเป็น

ภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยจะต้องปรับและเปลี่ยนแปลงในยุคศหัสวรรษ ประกอบด้วยแนวทาง 5 ประการ ดังนี้

1. มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้าง การบริหารและการจัดการเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม มีเสรีภาพในการดำเนินงานเพื่อความคล่องตัว และยืดหยุ่นได้

2. ขยายขีดความสามารถในการเพิ่มผลิตภาพภายใต้งบประมาณที่จำกัด กำกับถึงความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุดของการใช้ทรัพยากรต่างๆ

3. เป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ทันโลกและเข้าสู่ระบบสากล พัฒนาขีดความสามารถทางด้านการวิจัย สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่ปวงชนในรูปแบบต่างๆ อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถชี้นำสังคมได้

4. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ

5. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งทางด้านบริหารและวิชาการ

นอกจากนี้องค์การยูเนสโก ยังได้สรุปคุณภาพอุดมศึกษา (อ้างถึงในไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และผดุงชาติ สุวรรณวงศ์ .2542) ในด้านต่างๆ ไว้ 5 ประการ ทั้งในด้านของคุณภาพของบุคลากร คุณภาพของหลักสูตร คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพของการจัดการ นอกจากนี้ ยัง ได้เสนอมาตรการที่จำเป็นในการปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่คุณภาพของการอุดมศึกษา ประกอบด้วย

1. วัฒนธรรมการประเมินและการวิเคราะห์ตนเองของสถาบัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบ

และการเรียนรู้

2. การพัฒนาหลักสูตร โดยให้มีการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรใหม่อยู่เสมอ โดยเฉพาะด้านเนื้อหา วิธีการสอน ด้านสหวิทยาการและการอาชีพ

3. การฝึกอบรมทางการสอน โดยมีหน่วยงานส่งเสริมการเรียนการสอน ทำหน้าที่สังเกตติดตามการสอนที่ดี และคิดค้น พัฒนานวัตกรรมทางการเรียนการสอน

4. การพัฒนาบุคลากร โดยกำหนดนโยบายการรับบุคลากรที่สร้างสรรค์ และมีกรอบการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน

5. การสร้างเครือข่าย เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้จากผู้อื่นตลอดเวลา มีความร่วมมือระหว่างประเทศ การมีเครือข่ายบัณฑิตศึกษาของภูมิภาค เครือข่ายวิจัยและให้คำปรึกษา

6. การพัฒนาการวิจัยทางด้านอุดมศึกษา

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้าง และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2543) ได้ระบุง่องค์ประกอบศักยภาพ 7 ด้านที่สำคัญ ที่จะนำมหาวิทยาลัยให้มีบทบาทในเรื่อง การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติได้อย่างสมบูรณ์ต้องประกอบด้วย คุณภาพของอาจารย์ หลักสูตรที่เหมาะสม คุณภาพของการวิจัย ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัย การประกันคุณภาพ ความคุ้มค่าของการลงทุน และความเสมอภาคในการศึกษา นอกจากนี้ จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตามวิธีการของ Delphi ผลการวิจัยสรุปองค์ประกอบศักยภาพทั้ง 7 ด้านและตัวบ่งชี้ของมหาวิทยาลัย ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบศักยภาพและตัวบ่งชี้ของคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา

องค์ประกอบศักยภาพ	ตัวบ่งชี้
1. คุณภาพอาจารย์	คุณภาพของผลงานทางวิชาการ คุณวุฒิและวุฒิทางการศึกษา ผลการประเมินการสอนจากนักศึกษา
2. หลักสูตรที่เหมาะสม	เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมไทย มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอยู่เสมอประเมินคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาและการมีงานทำ
3. คุณภาพของการวิจัย	ตีพิมพ์ในวารสารที่เป็นที่ยอมรับในและต่างประเทศ เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและพัฒนาต่อไปได้
4. ความเป็นสากล	มีกิจกรรมทางวิชาการกับต่างประเทศ หน่วยงานและบุคลากรเป็นที่ยอมรับของสังคมและองค์กรต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ หลักสูตรที่เปิดสอนมีความเป็นสากลและทันสมัยเทียบได้กับ

	ต่างประเทศ
5. การประกันคุณภาพ/มาตรฐานการศึกษา	ตรวจสอบและประเมินจากคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องกำหนดคุณภาพ ของนักศึกษาและบัณฑิต มีการบริหารและการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบมีมาตรฐานและต่อเนื่อง
6. ความคุ้มค่าของ การลงทุน	เป็นโครงการที่ตอบสนองและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เน้นโครงการที่ผ่านการวิเคราะห์ด้านรายจ่ายและผลตอบแทน เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน
7. ความเสมอภาคในการศึกษา	โอกาสและสิทธิในการศึกษาเท่าเทียมกัน เกณฑ์การรับนักศึกษา คุณสมบัติและการคัดเลือก

2.1.8 คุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวถึงมาตรฐานของการอุดมศึกษา ไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2530 ว่าสามารถพิจารณาจากองค์ประกอบดังจะกล่าวต่อไปนี้ ซึ่งจะพบว่ายังสามารถใช้เป็นแนวทางเทียบเคียงกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. ปรัชญาของสถาบัน ต้องระบุว่ามุ่งด้านใด สอดคล้องกับลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา มีความเป็นไปได้ และมีองค์ประกอบอื่นสนองรับกับปรัชญา
2. นโยบายของสถาบัน มีการระบุแผนระยะสั้น ระยะยาวชัดเจน มีการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการดำเนินงานจากปัจจุบันสู่อนาคต มีการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานให้เห็นอย่างเป็นระบบ
3. โครงสร้างการบริหารงานเหมาะสมกับสถาบัน มีการแบ่งงาน กระจายอำนาจอย่างเหมาะสม มีผู้ทรงคุณวุฒิ รับผิดชอบภาระงานด้านต่างๆ และมีการแสดงให้เห็นว่าได้เลือกสรรคนเข้าสู่ตำแหน่งอย่างเหมาะสม
4. การบริการงานด้านต่างๆทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้โดยสะดวกและตรงกับความต้องการ
5. อาจารย์มีคุณวุฒิตรงกับสาขาที่เปิดสอนมีประสิทธิภาพและคุณภาพในการสอนเป็นแบบอย่างที่ดี รักการค้นคว้า หาวิธีสอนใหม่ สนใจนิสิตนักศึกษา เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม
6. นิสิตนักศึกษามีลักษณะมาตรฐานการคิดที่เหมาะสม มีการพัฒนาและประเมินลักษณะกลุ่มนิสิตนักศึกษาอย่างถูกต้อง เนื่องจากการมีบัณฑิตที่มีความสามารถยอมเป็นเครื่องรับประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น
7. หลักสูตรการศึกษา ควรมีมาตรฐานของหลักสูตรที่มีแบบแผนเป็นที่ยอมรับ มี

แผนการพัฒนาหลักสูตร เกณฑ์ประเมินหลักสูตร การจัดปฏิทินศึกษา การจัดตารางสอน ตารางสอบ การกระจายเพื่อหารายวิชาให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันและเป็นไปตามมาตรฐานสากลด้านการกำหนดหน่วยกิต ระยะเวลาเรียน สาขา และรายวิชา

8. การสอน เป็นดัชนีที่บ่งบอกถึงมาตรฐานการศึกษาแห่งนั้น การสอนนี้รวมไปถึงวัตถุประสงค์การสอน การดำเนินการสอน วิธีสอนแบบต่างๆ การประเมินผลการเรียน การประเมินผลการสอน และการจัดประสบการณ์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน

9. งานบุคลากรนิสิตนักศึกษา โดยหลักคือจัดบริการสวัสดิการ กฎระเบียบและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษามีความพร้อมในการเรียนและประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเองทุกด้าน

10. ห้องสมุดมีหนังสือใหม่ในปริมาณเหมาะสม มีที่นั่ง และบริการเพียงพอ เพื่อช่วยให้การพัฒนาความรู้ของผู้เรียนผู้สอนไปโดยสะดวก รวดเร็ว แสดงถึงขีดความสามารถในการหาทรัพยากรความรู้ของสถาบันนั้น เพื่อการสนับสนุนให้เกิดการค้นคว้า หรือการเรียนรู้

11. อาคารสถานที่สะอาด มีระเบียบ ถูกหลัก และสอดคล้องกับประโยชน์ให้สอย่อมแสดงถึงความสามารถของการบริหารสถาบันในการหาทรัพยากรด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่การเรียนการสอน การค้นคว้า และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นการมีห้องเรียน ห้องทำงานเพียงพอและมีสถานที่ดีช่วยในการส่งเสริมสมรรถภาพการทำงานของคนในสถาบันนั้นๆ

12. การวิจัย ผลการวิจัยในรูปแบบต่างๆเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความพยายามของคนในสถาบันนั้นๆ ในการบุกเบิก แสวงหาความรู้ รวบรวม เรียบเรียง และเผยแพร่ความรู้ที่ค้นคว้าวิจัย สถาบันที่มีปริมาณการวิจัย และคุณภาพการวิจัยที่ดีย่อมแสดงถึงความสามารถของคนในสังคมอุดมศึกษาแห่งนั้นด้วย

13. การเงิน ต้องมีระบบบริหารการเงินที่เป็นที่ยอมรับในสังคมและมีสถานะทางการเงินที่มั่นคงพอที่จะดำเนินการกิจไปได้ด้วยดีโดยประหยัด แต่ไม่ฝืดเคืองจนเกินไป

14. การบริการชุมชนสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีผลงานด้านการบริการชุมชนในรูปแบบต่างๆในรูปแบบของการอบรม การเป็นที่ปรึกษาหรือทำกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.2 แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษา

จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 2548 ที่กำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ต้องมีผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และเป็นผลงานที่ชี้ชัดได้ว่าสามารถที่จะสนับสนุนการ

วิจัยในสาขาวิชาที่เปิดสอนได้

2. สถาบันที่จะเปิดสอนต้องมีหลักสูตรที่ดี มีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเชื่อถือได้ และมีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ
3. สถาบันที่จะเปิดสอนต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่จะรองรับ และสนับสนุนงานวิจัยของผู้เรียน
4. สถาบันที่จะเปิดสอนควรมีเครือข่ายความร่วมมือสนับสนุน
5. สถาบันที่จะเปิดสอนควรพร้อมที่จะร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่อื่นได้

2.2.1 เปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานแนวทางการบริหารเกณฑ์กับระเบียบข้อบังคับสถาบัน

เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

จากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 และแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2548 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ สรุปสาระที่สำคัญ เปรียบเทียบกับระเบียบข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2549 ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานแนวทางการบริหารเกณฑ์กับระเบียบข้อบังคับสถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

<p>เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548</p>	<p>ข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2549</p>
<p>ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอกมุ่งให้มี ความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของชาติปรัชญาของ การอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากล เน้นการพัฒนา นักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ โดยกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถบุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างมีอิสระรวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์จร โลงความ ก้าวหน้าทางวิชาการเชื่อมโยงและบูรณาการ</p>	

<p>ศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ</p>	
<p>ระบบการจัดการศึกษา ใช้ระบบทวิภาค โดย 1 ปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการศึกษาภาคฤดูร้อนให้กำหนดระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิตโดยมีส่วนเทียบเคียงกัน ได้กับการศึกษาภาคปกติ</p>	<p>ระบบการจัดการศึกษา มีดังนี้ 1 ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค โดยในหนึ่งปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ภาค การศึกษาปกติ และภาคฤดูร้อน 2 การศึกษาภาคปกติแต่ละภาคการศึกษามีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ 3 การศึกษาภาคฤดูร้อนให้กำหนดระยะเวลาโดยมีส่วนเทียบเคียงกัน ได้กับการศึกษาภาคปกติ 4 การศึกษาในหลักสูตรที่สูงกว่าปริญญาตรี แบ่งออกเป็นรายวิชา โดยปริมาณเนื้อหาของแต่ละรายวิชาให้เป็นไปตามหลักสูตร</p>
<p>การกำหนดหน่วยกิต 1 รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยาย หรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค 2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค 3 การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค 4 การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายที่ใช้เวลาทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมง ต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค 5 การค้นคว้าอิสระที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อย</p>	<p>การกำหนดหน่วยกิต มีดังนี้ 1 รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต 2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต 3 การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต 4 การค้นคว้าอิสระ ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต 5 วิทยานิพนธ์ ที่ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต</p>

<p>กว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค</p> <p>6 วิทยานิพนธ์ ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้า ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค</p>	
<p>โครงสร้างหลักสูตร</p> <p>ระดับปริญญาเอก แบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบ โดยเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง คือ</p> <p>แบบ 1 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ โดยไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ดังนี้</p> <p>แบบ 1.1 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต</p> <p>แบบ 1.2 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต</p> <p>ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ตามแบบ 1.1 และแบบ 1.2 จะต้องมีมาตรฐานและคุณภาพเดียวกัน</p> <p>แบบ 2 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูงและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และศึกษางานรายวิชาเพิ่มเติม ดังนี้</p> <p>แบบ 2.1 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิตและศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต</p> <p>แบบ 2.2 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิตและศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต</p> <p>ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ตามแบบ 2.1 และแบบ 2.2</p>	<p>โครงสร้างหลักสูตร</p> <p>ระดับปริญญาเอก แบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบ คือ</p> <p>แบบ 1 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ทั้งนี้อาจมีการกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติม หรือทำกิจกรรมทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้น โดยไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันกำหนด โดยมีจำนวนหน่วยกิตดังนี้</p> <p>(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต</p> <p>(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต</p> <p>ทั้งนี้การทำวิทยานิพนธ์ตาม (1) และ (2) ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน</p> <p>แบบ 2 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูงและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และมีการศึกษารายวิชาเพิ่มเติมดังนี้</p> <p>(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี ต้องทำวิทยานิพนธ์ ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และศึกษารายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต</p> <p>(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท ต้องทำวิทยานิพนธ์ ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษารายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต</p> <p>ทั้งนี้การทำวิทยานิพนธ์ตาม (1) และ (2) ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน</p>

<p>จะต้องมีมาตรฐานและคุณภาพเดียวกัน</p>	
<p>ระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร ระดับปริญญาเอก</p> <p>1 ผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกให้ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา</p> <p>2 ผู้ที่สำเร็จปริญญาโทแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกให้ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 6 ปีการศึกษา</p>	<p>ระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร ระดับปริญญาเอก มีหลักเกณฑ์ดังนี้</p> <p>1 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี ต้องศึกษาให้สำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลาไม่เกิน 8 ปี นับตั้งแต่วันขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา</p> <p>2 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท ต้องศึกษาให้สำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี นับตั้งแต่วันขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา</p> <p>3 ในกรณีที่ใช้ระยะเวลาศึกษาครบรายวิชาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้ว แต่ยังไม่สำเร็จการศึกษาเนื่องจากผลการตอบรับการลงตีพิมพ์บทความวิจัยบทความสุดท้าย ในการขอสำเร็จการศึกษา สามารถขอขยายเวลาการศึกษาได้ครั้งละ 1 ภาคการศึกษาปกติ และให้ขยายเวลาการศึกษาได้ไม่เกิน 4 ภาคการศึกษาปกติ โดยต้องผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ และได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย</p>
<p>คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษา ระดับปริญญาเอก จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าที่มีผลการเรียนดี มาก หรือปริญญาโทหรือเทียบเท่า</p>	<p>คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษา ระดับปริญญาเอก ผู้สมัครจะต้องสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเกียรตินิยมและมีคุณสมบัติอย่างอื่นเพิ่มเติมตามประกาศของสำนักทะเบียนและประมวลผล โดย</p> <p>1 ไม่เป็นผู้ที่ถูกให้ออกจากสถาบันอุดมศึกษาใด ๆ มาแล้ว เนื่องจากความประพฤติไม่เหมาะสม หรือกระทำความผิดต่าง ๆ</p> <p>2 ไม่เป็นผู้ที่ถูกลงโทษเนื่องจากกระทำ หรือมี</p>

	<p>ส่วนร่วมกระทำทุจริตในการสอบคัดเลือก ทุกประเภท</p> <p>3 คุณสมบัติอื่นๆ เพิ่มเติมให้เป็นไปตามประกาศของสำนักทะเบียนและประมวลผล</p>
	<p>การรับเข้าศึกษา</p> <p>จะต้องผ่านการคัดเลือกตามประกาศของบัณฑิตวิทยาลัย ผู้มีสิทธิเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีสิทธิเข้าศึกษาในสถาบันได้มากกว่า 1 หลักสูตรในเวลาเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน โดยมีสิทธิได้รับปริญญาบัตรภายใต้เงื่อนไขดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 เข้าศึกษาในสถาบันในหลักสูตรต่างระดับโดยเป็นการศึกษาต่อเนื่องกัน 2 เข้าศึกษาหลักสูตรในสถาบันและหลักสูตรในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ 3 เข้าศึกษาในหลักสูตรหนึ่งหลักสูตรใดในสถาบันสำเร็จแล้ว และโอนรายวิชาเข้าศึกษาอีกหลักสูตรหนึ่งในสถาบันตามข้อบังคับนี้และประกาศของบัณฑิตวิทยาลัย
<p>การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา</p> <p>ระดับปริญญาเอก</p> <p>แบบ 1 สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบันและผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับ</p>	<p>การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา</p> <p>ระดับปริญญาเอก</p> <p>แบบ 1 มีการสอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ เพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอสอบวิทยานิพนธ์จากคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารที่มีคณะกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ซึ่งเป็นที่ยอมรับใน</p>

<p>รับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ที่มีกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์และเป็นที่ยอมรับใน สาขาวิชานั้น</p> <p>แบบ 2 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดใน หลักสูตร โดยจะต้องได้ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำ กว่า 3.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนนหรือเทียบ เท่า สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษา กำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอทำ วิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการ สอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่ง จะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและ ภายนอกสถาบันและผลงานวิทยานิพนธ์จะต้อง ได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับ รับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ที่มีกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์ และเป็นที่ยอมรับใน สาขาวิชานั้น</p>	<p>สาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่าหนึ่งเรื่องและมี ประสบการณ์ในการนำเสนอในที่ประชุม วิชาการที่มีคณะกรรมการกลั่นกรองทั้งนี้เป็น ไปตามประกาศของบัณฑิตวิทยาลัยโดยผ่านการ กลั่นกรองจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำ คณะ และ/หรือตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร แบบ 2 มีการศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่ กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยจะต้องได้ระดับ คะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 สอบผ่าน ภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนด สอบผ่านการสอบวัด คุณสมบัติเพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอสอบวิทยานิพนธ์ จากคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงาน วิทยานิพนธ์ จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่าง น้อยดำเนินการให้ผลงาน หรือส่วนหนึ่งของ ผลงาน ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสาร ที่มีกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง ซึ่งเป็นที่ ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่าหนึ่งเรื่อง ยาวและมีประสบการณ์ในการนำเสนอในที่ ประชุมวิชาการที่มีคณะกรรมการกลั่นกรอง ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศของบัณฑิตวิทยาลัยโดยผ่าน การกลั่นกรองจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำคณะ และ/หรือตามที่ได้กำหนดไว้ใน หลักสูตร ทั้งนี้วารสารวิชาการหรือที่ประชุม วิชาการ ที่นักศึกษาลงตีพิมพ์หรือเสนอผลงาน ทางวิชาการเพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการขอสำเร็จ การศึกษา จะต้องผ่านการกลั่นกรองจาก คณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะและ ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำ บัณฑิตวิทยาลัยและได้ส่งวิทยานิพนธ์ฉบับ สมบูรณ์ให้แก่บัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว</p>
---	--

<p>การพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและ คุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ อย่างน้อยทุกๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่องทุก 5 ปี</p>	<p>การพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและ คุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่องทุก 5 ปี</p>
--	--

2.2.2 มาตรฐานอาชีพ

ชนะ กสิการ (2549) ได้เสนอแนวทาง การวิเคราะห์สมรรถนะของคนที่จะมาทำงาน เริ่มต้นจากวัตถุประสงค์ของอาชีพ (Key Purpose) เช่น อาชีพครู คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ เต็มตามศักยภาพ จากวัตถุประสงค์ของอาชีพจึงพัฒนา เข้าสู่ บทบาทหลัก (Key Roles) ซึ่ง ประกอบด้วย บทบาทหลัก

1. บทบาททางด้านเทคนิคของอาชีพ
2. บทบาททางการวางแผนเพื่อให้มียุทธศาสตร์
3. บทบาททางการบริหาร
4. บทบาททางนวัตกรรม เนื่องจากทุกอาชีพควรมีสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา
5. บทบาททางค่านิยมต่างๆ

จากบทบาทหลักทั้ง 5 เข้าสู่ (Key Functions) จึงเข้าสู่หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competency) เป็นสมรรถนะของคนหนึ่งคน จากหน่วยสมรรถนะแยกออกมาเป็นสมรรถนะย่อย (Element) แยกออกมาเป็นเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) ซึ่งจะต้องสั้นและกระชับ ส่วนขอบเขต หรือคำอธิบายของเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Range) จะเป็นการขยายรายละเอียดย่อยของ เกณฑ์การปฏิบัติงาน

กลุ่มที่ 3 คือ ร่องรอยหลักฐาน ว่าได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ เช่น ร่องรอย หลักฐานด้านความรู้ ร่องรอยหลักฐานด้านทักษะ

2.2.3 มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา

ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ.๒๕๔๘ ได้ให้ความหมาย “วิชาชีพ” ไว้ว่า วิชาชีพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียน

การสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ “ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา” จะ หมายความว่าถึง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ โดย “ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ชั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชนซึ่งมีความหมายแตกต่างจาก “ผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารนอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จะมีบุคคลซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษา ในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานศึกษากำหนดตำแหน่งให้ต้องมีคุณวุฒิทางการศึกษา เรียกว่า “บุคลากรทางการศึกษาอื่น” ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องมีมาตรฐานปฏิบัติการดังนี้

“มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพ ที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน

“มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ โดยผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

- (1) หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
- (2) นโยบายและการวางแผนการศึกษา
- (3) การบริหารด้านวิชาการ
- (4) การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่
- (5) การบริหารงานบุคคล
- (6) การบริหารกิจการนักเรียน
- (7) การประกันคุณภาพการศึกษา
- (8) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (9) การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
- (10) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

นอกจากคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษา

ที่คณะกรรมการคณบดีรับรอง

2. มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

- (1) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ
- (2) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่น ๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

นอกจากนี้มาตรฐานวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

- (1) หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
- (2) นโยบายและการวางแผนการศึกษา
- (3) การบริหารจัดการการศึกษา
- (4) การบริหารทรัพยากร
- (5) การประกันคุณภาพการศึกษา
- (6) การนิเทศการศึกษา
- (7) การพัฒนาหลักสูตร
- (8) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (9) การวิจัยทางการศึกษา
- (10) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษา

นอกจากคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารการศึกษาที่คณะกรรมการคุรุสภารับรอง

2. มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

- (1) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าแปดปี หรือ
- (2) มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีหรือ
- (3) มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารนอกสถานศึกษาที่ไม่ต่ำกว่าระดับกองหรือเทียบเท่ากองมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีหรือ

(4) มีประสบการณ์ในตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ

(5) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอน และมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารนอกสถานศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงรวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

“มาตรฐานการปฏิบัติงาน” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดง พฤติกรรมการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนให้มีทักษะหรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ประกอบการวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาต้องปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
- (2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน
- (3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงาน ได้เต็มศักยภาพ
- (4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- (5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
- (6) ปฏิบัติงานขององค์กร โดยเน้นผลถาวร
- (7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
- (8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- (9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
- (10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
- (11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
- (12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

“มาตรฐานการปฏิบัติตน” หมายความว่า จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้น เป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ โดย ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ต้องมีจรรยาบรรณต่อตนเอง โดยต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ ต้องมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ โดยต้องรัก ศรัทธา ชื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ต้องมีจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ โดยต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และ ผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่ โดยเสมอหน้า ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและ

เสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ รวมถึงต้อง มีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพโดยพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดย ยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และสุดท้ายที่สำคัญคือ ต้องพึงประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2.3.1 มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศไทย

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:37) ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ

มาตรฐานของตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพที่ รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาที่มีชื่อตำแหน่ง หน้าที่และความรับผิดชอบ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

1. ชื่อตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา

2. หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้อำนวยการสถานศึกษา มีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือสถานศึกษา รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนดโดยน่านโยบาย กฎ ระเบียบ เกณฑ์ และ มาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐมาดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดำเนินการตามแนวทาง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการสถานศึกษากำหนด รวมทั้งบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารการเงินงบประมาณ และบริหารทั่วไปในฐานะผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษาของตน

3. ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

3.1 บริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการ นักเรียน

3.2 บริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป

3.3 สร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

4. คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง

4.1 มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทางการศึกษา

4.2 มีประสบการณ์การบริหารในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

4.3 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา

4.4 ผ่านการอบรมหลักสูตรที่องค์กรวิชาชีพรับรอง ในเรื่องการเตรียมความพร้อม

สู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

4.5 มีมาตรฐานของวิชาชีพ คุณธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพตามที่องค์กรวิชาชีพกำหนด

2.2.3.2 มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศอังกฤษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544. อ้างใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา) ได้สืบค้นเกี่ยวกับวิทยาลัยแห่งชาติ เพื่อผู้นำทางการศึกษาของอังกฤษ (National College for School Leadership) และรายงานมาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาแห่งชาติของอังกฤษสรุปได้ดังนี้

1. ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จและก้าวหน้า ให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำวิชาชีพในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานกับคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และทิศทางการโรงเรียน และดำเนินการบริหารให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับมาตรฐานในการเรียนการสอน ให้โอกาสการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รับผิดชอบต่อการพัฒนานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติดำเนินการให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขอโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้ชุมชนมีพันธะสัญญากับโรงเรียนในวงกว้าง โดยวิธีการพัฒนาและรักษาเครือข่ายกับองค์กรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนอื่นในท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา นายจ้างบริการจัดหางานและอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ อย่างมีระเบียบวินัยดำเนินการบริหารงานประจำวัน จัดองค์กรของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของโรงเรียน

2. ผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาจะปรากฏผล ดังต่อไปนี้

- 1) ผลการจัดการ โรงเรียน
- 2) คุณภาพนักเรียน
- 3) ผลการจัดการเรียนการสอนของครู
- 4) ความพึงพอใจ ความเข้าใจและการสนับสนุนของผู้ปกครอง
- 5) ความสามารถของคณะกรรมการโรงเรียน

3. ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยซึ่งมีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ ลักษณะของโรงเรียนที่มี

ประสิทธิภาพ กลวิธีในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลวิธีการส่งเสริมจิตใจ ศีลธรรม การพัฒนาทางสังคม และพฤติกรรมอันดีของนักเรียน

2) กลวิธีในการบรรลุเป้าหมายในการเรียนการสอนภาษาและคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

3) วิธีการประยุกต์ใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีการเรียนการสอนและการจัดการ

4) วิธีการใช้ข้อมูลในการเปรียบเทียบ พร้อมก็นำข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนในอดีตมาใช้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดเป้าหมายและกำหนดเกณฑ์ที่จะต้องพัฒนานักเรียน

5) ข้อบังคับและรูปแบบในการจัดทำและประเมินหลักสูตร

6) วิธีการสอนและการประเมินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

7) อิทธิพลของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และเทคโนโลยีที่มีต่อกลวิธีการวางแผนและการนำแผนของโรงเรียนไปปฏิบัติ

8) รูปแบบภาวะผู้นำ การนำภาวะผู้นำไปปฏิบัติและผลกระทบของภาวะผู้นำในบริบทต่างๆภายในโรงเรียน

9) การจัดการและกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายเกี่ยวกับความเสมอภาคและการจ้างงาน กฎหมายการบริหารงานบุคลากร ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกโรงเรียน การเงินและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม

10) กรอบนโยบายระดับชาติและระเบียบอื่นๆ ที่ออกตามนโยบายและหน้าที่ของกระทรวงการศึกษาและการจ้างงาน และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

11) กรอบนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายของการศึกษาความ สำคัญของกฎหมายการศึกษาที่มีต่อภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งกฎหมายการศึกษาที่ประกาศใช้ระหว่าง พ.ศ.2494-2540 กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยและกฎหมายเกี่ยวกับเยาวชน

12) การนำข้อมูลและข่าวสารจากสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงการศึกษาและการจ้างงาน หน่วยงานทางราชการ และสมาคมต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในโรงเรียน

13) การบริหารการศึกษาระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นและระดับโรงเรียน

14) นำหลักฐานจากการตรวจการและการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ และการพัฒนาโรงเรียน

15) กลวิธีในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับหน้าที่ โอกาสการรับผิดชอบ และสิทธิของประชาชน

16) ในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับจริยธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. ทักษะและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ความจำเป็นต่อการกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

ทักษะภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่จะชักนำบุคลากรให้ปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะสามารถใช้รูปแบบภาวะผู้นำในการนำบุคลากรในโรงเรียน และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อ

(1) สร้างและมีพันธะสัญญาต่อวิสัยทัศน์อย่างชัดเจนเพื่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

(2) ริเริ่มและจัดการการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

(3) จัดลำดับความสำคัญของงาน ของแผน และขององค์กร

(4) ควบคุมและประสานการปฏิบัติงานของบุคลากร

(5) สร้าง สนับสนุนและทำงานร่วมกับทีมงานให้มีผลงานสูง

(6) ทำงานในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน

(7) มอบหมายความรับผิดชอบ มอบหมายงาน และติดตามการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานทุกส่วนดำเนินการไปด้วยดี

(8) กระตุ้นและจูงใจนักเรียน บุคลากร ผู้ปกครอง กรรมการ โรงเรียน และชุมชนในวงกว้าง

(9) กำหนดมาตรฐานและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและบุคลากร

(10) เสาะหาคำแนะนำและการสนับสนุนเมื่อมีความจำเป็น

(11) ปฏิบัติต่อคนทั่วไปอย่างมีจิตสำนึกและแก้ไขความขัดแย้งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรอบรู้ในวิชาชีพและความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการงาน

(1) ได้รับความนับถือจากการปฏิบัติหน้าที่และสามารถโน้มนำบุคคลอื่น

(2) ให้ทิศทางในการปฏิบัติงานทางด้านวิชาชีพแก่บุคลากร

(3) ใช้ประโยชน์จากรายงานการตรวจสอบและผลการวิจัย

(4) นำการปฏิบัติที่ดีจากภาคอื่นและองค์กรอื่นมาปรับใช้กับโรงเรียน

ของตน

ทักษะการตัดสินใจ คือ ความสามารถในการสืบสวน การแก้ปัญหา และการตัดสินใจผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะมีความสามารถต่อไปนี้

(1) สามารถตัดสินใจจากพื้นฐานของการวิเคราะห์ การตีความ และการ

เข้าใจในข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

(2) คิดอย่างสร้างสรรค์และอย่างมีมโนภาพในการคาดการณ์ล่วงหน้า การแก้ปัญหาและการกำหนดโอกาสการปฏิบัติงาน

(3) แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีวิจรรย์ญาณที่ดี

ทักษะในการสื่อสาร คือ ความสามารถในการอธิบายความคิดได้อย่างชัดเจนและสามารถเข้าใจในทัศนะของบุคคลอื่น ประกอบด้วย

ก. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะสามารถปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

1) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางวาจาและเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้รับข่าวสารที่หลากหลาย

2) เจรจาต่อรองและดำเนินการปรึกษาหารืออย่างมีประสิทธิภาพ

3) บริหารระบบการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

4) เป็นประธานในการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ

5) พัฒนา รักษา และใช้เครือข่ายที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

ข. การบริหารตนเอง คือ ความสามารถในการวางแผนเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ แลการควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ดีผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1) จัดลำดับความสำคัญและบริหารเวลาของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2) สามารถทำงานภายใต้ความกดดันและทันตามกำหนดเวลา

3) สามารถบรรลุเป้าหมายทางวิชาชีพที่ทำทหายได้

4) รับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพของตน

ค. คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องของผู้บริหารสถานศึกษาควรจะใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะส่วนคนอื่น ๆ ที่มีอยู่ และแสดงให้เห็นว่าประสบความสำเร็จ ในบริบทภาวะผู้นำ และการจัดการโรงเรียนของตนดังต่อไปนี้

1) มีพันธะสัญญากับงานในหน้าที่และมีอิทธิพลสูงใจบุคคลากรอื่น

2) มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและความคิดใหม่ ๆ

3) มีความอดทน มีพลัง และมีแรงจูงใจที่จะทำงาน

4) มีความมั่นใจในตนเอง

5) มีความกระตือรือร้น

6) มีความสามารถเชิงสติปัญญา

7) มีความเชื่อถือได้และซื่อสัตย์สุจริต

8) มีพันธะสัญญากับงานการพัฒนาวิชาชีพของตนอย่างต่อเนื่อง

ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในแต่ละสถาบันจะมีระเบียบ หรือพระราชบัญญัติสถานศึกษาของตนเองในกรณีสถานศึกษาของรัฐบาล หรือในกำกับรัฐบาล ผู้บริหารสูงสุดนั้นคือตำแหน่งอธิการบดีมีความสำคัญต่อการบริหารงานสถาบันสูงสุด ซึ่งแต่ละแห่งได้ระบุคุณลักษณะไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ได้ระบุว่า ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งอธิการบดี นอกจากต้องมีความคุณสมบัติตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2547 แล้วควรมีคุณลักษณะดังนี้ (หาอ้างอิงมาด้วย)

- (1) มีวิสัยทัศน์และศักยภาพที่จะนำความเจริญและชื่อเสียงมาสู่มหาวิทยาลัย
- (2) มีประสบการณ์และสัมฤทธิ์ผลในการบริหารอุดมศึกษา
- (3) มีศักดิ์ศรีทางวิชาการเป็นที่ยอมรับ
- (4) เป็นผู้ทรงคุณธรรมและมีจริยธรรม
- (5) เป็นที่ยอมรับนับถือในมหาวิทยาลัยและสังคมอุดมศึกษา

จาก พรบ.มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.๒๕๔๗ ได้ระบุไว้ในมาตราที่ 28 ไว้ว่า อธิการบดีนั้นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง โดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัยจากผู้มี คุณสมบัติตามมาตรา ๒๕ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา และคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย โดยกระบวนการสรรหาซึ่งต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (หาอ้างอิงมาด้วย)

(1) เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ และคุณสมบัติเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคลากรของมหาวิทยาลัยและบุคคลในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการของมหาวิทยาลัย

(2) กระบวนการสรรหาจะต้องเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรของมหาวิทยาลัย และบุคคลในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการของมหาวิทยาลัย

และในมาตรา ๒๕ อธิการบดีต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน อุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือเคยดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยหรือ สภาสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ รวมทั้ง มีคุณสมบัติอื่นและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

จากร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ....

มาตรา 31 อธิการบดีต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) ได้รับปริญญาเอกหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงอื่นที่สภา

มหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงอื่นที่ สภามหาวิทยาลัยรับรองมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือ

(2) ได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษา ชั้นสูงอื่น ที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำ การสอนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา ชั้นสูงอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรองมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือเคยดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยมาแล้วรวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี

มาตรา 32 รองอธิการบดีต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับอธิการบดี หรือเป็นเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยที่มีใช้คณาจารย์ ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและเคยปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย มาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปีผู้ช่วยอธิการบดีต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาชั้น

ใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปกร พ.ศ....(ฉบับ1 และ 2) มาตรา 29 อธิการบดีต้องมี คุณสมบัติดังนี้

(1) ได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่ สภามหาวิทยาลัยรับรอง และ

(2) ได้ทำการสอนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา อื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และ

(3) จะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ มหาวิทยาลัย

ร่าง พระราชบัญญัติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. .... มาตรา 31 อธิการบดีต้องสำเร็จ การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาชั้น สูงที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์พิเศษ หรือศาสตราจารย์กิตติคุณ หรือเคยดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือเคยดำรงตำแหน่งคณบดีมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งวาระ รวมทั้งมี คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของมหาวิทยาลัย รองอธิการบดีและ ผู้ช่วยอธิการบดีต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือ สถานศึกษาชั้นสูงที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง รวมทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่ กำหนดในข้อบังคับของมหาวิทยาลัยรองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีอาจแต่งตั้งจากบุคคลที่มีได้ เป็นผู้ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยก็ได้ แต่ต้องมีจำนวนไม่เกินถึงหนึ่งของจำนวนรองอธิการบดีหรือ ผู้ช่วยอธิการบดี แล้วแต่กรณีในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย เมื่อได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวก็ให้ผู้นั้นพ้นจากการปฏิบัติ หน้าที่ทางวิชาการในมหาวิทยาลัย

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่ ลักษณะของ

ผู้บริหาร คือ ผู้บริหารสูงสุดของสถาบันต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่ง มีภาวะผู้นำ ทักษะการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ อาจคัดเลือกจากบุคลากรภายในหรือภายนอกโดยผ่านกรรมการสรรหา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ใช้วิธีการบริหารเชิงระบบที่กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและภาระหน้าที่ของหน่วยงานย่อยให้ชัดเจน มีการประเมินผลงานทั้งของบุคลากรและสถาบันทุก ๆ ระยะเวลา มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารในองค์กรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินการแบบมุ่งผลลัพธ์ สร้างการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมขององค์กร และมุ่งสนองตอบผู้รับบริการเป็นสำคัญ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสารสนเทศทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริหาร มีความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อร่วมใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างฐานข้อมูลของสถาบันให้เป็นปัจจุบัน มีความถูกต้องกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่หน่วยปฏิบัติ และจัดทำตัวบ่งชี้ความสำเร็จขององค์กร ติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานตรวจสอบภายใน

จากมาตรฐานอาชีวศึกษา ได้ระบุไว้ถึงภาวะผู้นำและการจัดการว่า ใช้ภาวะผู้นำและการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการผสมผสานความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา และหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จัดระบบการดูแลบุคลากรของสถานศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมตามจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ จัดระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

2.2.3.3 มาตรฐานอาชีพผู้บริหารอาชีวศึกษาของอังกฤษ

Life Long Learning UK (2005) ได้นำเสนอเกี่ยวกับมาตรฐานอาชีพของผู้บริหารอาชีวศึกษาของอังกฤษในรูปของบทบาทและหน้าที่หลัก ดังนี้

บทบาทหลัก

1. พัฒนายุทธศาสตร์
2. พัฒนาและทำให้การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ยั่งยืน
3. นำทีมและรายบุคคล
4. บริหารจัดการ การเงินและทรัพยากร

หน้าที่หลัก

1. พัฒนายุทธศาสตร์
  - 1.1 พัฒนาวิสัยทัศน์
  - 1.2 วางแผนให้บรรลุวิสัยทัศน์
  - 1.3 นำและบริหารการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาและทำให้การเรียนรู้รวมถึงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ยั่งยืน
  - 2.1 พัฒนาและให้บริการผู้เรียน
  - 2.2 บริหารจัดการคุณภาพในการให้บริการ

- 2.3 บริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนการให้บริการ
- 3. นำทีมและรายบุคคล
  - 3.1 บริหารและพัฒนาตนเองรวมถึงการปฏิบัติงาน
  - 3.2 รักษาและพัฒนาทีมงาน รวมถึงการปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล
  - 3.3 สร้างและรักษาความสัมพันธ์การทำงานที่มีผลผลิต
- 4. บริหารจัดการ การเงินและทรัพยากร
  - วางแผนความต้องการทรัพยากร
  - บริหารจัดการการเงิน
  - บริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ

2.2.3.4 มาตรฐานอาชีพของการบริหารจัดการสำหรับการศึกษาต่อเนื่องของ
อังกฤษ (Life Long Learning UK, 2005)

1. องค์ประกอบของมาตรฐานอาชีพ

จุดมุ่งหมายหลัก

- 1) บริหาร โดยเป็นผู้นำองค์กรภายในบริบทของการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 3) ปรับปรุงคุณภาพของการเรียนรู้และมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง
หน้าที่หลัก

- 1) พัฒนาแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์
- 2) พัฒนาและทำให้การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ยั่งยืน
- 3) นำทีมและรายบุคคล
- 4) บริหารจัดการการเงินและทรัพยากร

หน่วยสมรรถนะ จะเห็นว่าในแต่ละหน้าที่หลักจะมีหน่วยสมรรถนะ 3 หน่วย โดยแต่ละหน่วยจะประกอบไปด้วยสมรรถนะย่อยๆ รวมทั้งหมด 36 สมรรถนะย่อย ดังนี้

- 1) พัฒนาแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์ (Develop Strategic Practice)
  - 1.1 พัฒนาวิสัยทัศน์ (Develop a Vision)
    - 1.1.1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Analyze the Environment)
    - 1.1.2 สื่อสารกับผู้อื่นในการพัฒนาวิสัยทัศน์ (Communicate with Others Regarding the Development of Vision)
    - 1.1.3 กระตุ้นให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์ (Inspire the Others to Contribute to the Development of a Vision)
    - 1.1.4 บรรลุข้อตกลงของวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Secure Commitment to the Vision)

- 1.2 วางแผนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ (Plan to Achieve the Vision)
  - 1.2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ (Identify Strategies)
  - 1.2.2 วางแนวทางการนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (Plan to Implement Strategies)
  - 1.2.3 นำเสนอแผน (Communicate Plan)
- 1.3 จัดการการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Manage Change and Continuous Improvement)
  - 1.3.1 นำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ปฏิบัติ (Implement Strategic Plan)
  - 1.3.2 ศึกษาผลสะท้อนการปฏิบัติตามแผน (Adopt Reflective Practice)
  - 1.3.3 ปรับแผนยุทธศาสตร์เมื่อจำเป็น (Adjust Strategy as Necessary)
- 2) พัฒนาการเรียนรู้รวมถึงสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้ไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน (Develop and Sustain Learning and the Learning Environment)
  - 2.1 พัฒนาการให้บริการสำหรับผู้เรียนให้ไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน (Develop and Sustain Services for Learners)
    - 2.1.1 เตรียมแผนการปฏิบัติงาน (Prepare an Operational Plan)
    - 2.1.2 นำแผนการปฏิบัติงานไปใช้ (Implement an Operational Plan)
    - 2.1.3 ติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของแผน (Monitor and Review Progress Against Plan)
  - 2.2 จัดการด้านคุณภาพในการให้บริการ (Manage Quality in the Delivery of Services)
    - 2.2.1 จัดการการให้บริการ (Manage Service)
    - 2.2.2 ตรวจสอบและประเมินค่าการให้บริการ (Review and Evaluate Services Provided)
    - 2.2.3 พัฒนาการความสะอาดและปลอดภัยของสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานให้ไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน (Develop and Sustain a Safe, Clean and Healthy Working Environment)
  - 2.3 จัดการทรัพยากรมนุษย์ในการสนับสนุนการให้บริการ (Manage Human Resources to Support the Provision of Services)
    - 2.3.1 ศึกษาความต้องการด้านบุคลากรและจัดหาพนักงาน (Identify and Meet Requirements for Staff)
    - 2.3.2 สร้างหลักประกันในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Ensure Efficient and Effective Development of Staff)

Resources)

- 3) ทีมนำและบุคลากร (Lead Teams and Individuals)
  - 3.1 จัดการและพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเองและคุณภาพของงาน (Manage and Develop Self and Own Performance)
    - 3.1.1 จัดการตนเอง (Manage Self)
    - 3.1.2 พัฒนาตนเอง (Develop Self)
  - 3.2 รักษาและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของทีมและรายบุคคล (Maintain and Develop Team and Individual Performance)
    - 3.2.1 ส่งเสริมด้านคุณค่าขององค์กรและวิสัยทัศน์ให้แก่พนักงานและนักเรียน (Promote the Organizations' Values and Vision to Staff and Students)
    - 3.2.2 ให้คำแนะนำและส่งเสริมทีมงานและตัวบุคลากร (Advise and Support Teams and Individuals)
    - 3.2.3 ตรวจสอบประสิทธิภาพให้แก่ทีมงานและแต่ละบุคลากร (Assess an Effectiveness of Teams and Individuals)
    - 3.2.4 ให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาตนเองและการฝึกศึกษา (Contribute to Staff Development and Training)
  - 3.3 สร้างและดำรงความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ในการทำงาน (Built and Maintain Productive Working Relationship)
    - 3.3.1 ทำให้ได้มาซึ่งความเคารพ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุน จากเพื่อนร่วมงาน นักเรียน และหน่วยงานภายนอก (Secure the Respect, Trust and Support of colleagues, Students and External Contacts)
    - 3.3.2 เผชิญหน้าและจัดการกับปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรด้วยความ เป็นมืออาชีพ (Deal Professionally with conflict between Colleagues and Students)
    - 3.3.3 ส่งเสริมความก้าวหน้าขององค์กรและหน่วยงานภายในองค์กร (Contribute to the Promotion of the Organization and Sector)
- 4) บริหารจัดการ การเงินและทรัพยากร (Manage Finance and Resources)
  - 4.1 กำหนดทรัพยากรที่ต้องการ (Plan Resource Requirements)
    - 4.1.1 วิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรให้เหมาะสมกับแผนงาน (Analyze Resource Needs to Meet Plans)

- 4.1.2 ทำให้ได้มาซึ่งการอนุมัติแผนการเงิน และ/หรือ ประมาณการ รายได้งบประมาณ รายรับ และรายงาน (Secure Approval for Expenditure and/or Income Forecasts, Budgets, Returns and Reports)
- 4.1.3 ประเมินและเห็นชอบกับข้อเสนอด้านรายรับ-รายจ่าย (Evaluate and Agree Proposals for Income and Expenditure)
- 4.1.4 ปรับปรุงข้อมูลด้านการบริหารอย่างต่อเนื่อง (Continuously Improve Management of Information)

4.2 บริหารจัดการการเงิน (Manage Finance)

- 4.2.1 ตรวจสอบและควบคุมกิจกรรมขององค์กรเพื่อให้เกิด รายรับได้ตามแผนงาน (Monitor and Control Activities to Meet Target Income)
- 4.2.2 ควบคุมรายจ่ายให้อยู่ในงบประมาณ (Control Expenditure against Budgets)

4.3 บริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ (Manage Physical Resources)

- 4.3.1 ทำให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผนงาน (Secure Resources to Meet Plans)
- 4.3.2 ใช้และดำรงรักษาทรัพยากร (Deploy and Maintain Resources)
- 4.3.3 ตรวจสอบการใช้ทรัพยากร (Monitor the Use of Resources)

2. การปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการ อยู่บนฐานของ

- 2.1 ความรู้แกนกลางเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารจัดการและการอาชีวศึกษา
- 2.2 ความเข้าใจวิธีการประเมินและประยุกต์ใช้ความรู้
- 2.3 คุณลักษณะและทักษะส่วนตัวของผู้บริหาร

สำหรับความรู้แกนกลางและความเข้าใจต้องคำนึงถึง

- 1) สิ่งแวดล้อมของการอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง
- 2) ชุมชนท้องถิ่นหรือประชาคมอาชีวศึกษา
- 3) องค์กร

2.2.4 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

ในการเปิดดำเนินการหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาทั้งหลักสูตรระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก จะต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 .ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 .สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษามีดังต่อไปนี้(กระทรวงศึกษาธิการ. 2548) (ภาคผนวก ง)

2.2.5 ตารางโดยสรุปของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย

เนื่องจากหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของไทย ส่วนใหญ่มีความคล้ายกันกับของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากบทเรียนต่างประเทศ ดังนั้นจึงขอนำเสนอสาระโดยสรุปของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ดังต่อไปนี้

2.2.5.1 มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University)

ปริญญาเอกทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยทางศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดให้ปริญญาเอกทางการศึกษา (Doctor of Education) โดยเรียกย่อว่า Ed.D. หลักสูตรนี้เตรียมให้นักศึกษาเป็นผู้นำในฐานะผู้ปฏิบัติหรือผู้วิจัย โปรแกรมนี้ใช้เวลาเรียน 4 ถึง 7 ปี กำหนดให้เรียนเต็มเวลาสองปี สอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Paper) และทำวิทยานิพนธ์ (Dissertation) หลักสูตรปริญญาเอกทางการศึกษานี้มีจุดมุ่งเน้น 9 สาขา สาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ได้แก่ การประถมและมัธยมศึกษา

หลักสูตรที่เน้นการประถมและมัธยมศึกษา (Elementary and Secondary Education) เป็นหลักสูตรที่ออกแบบให้นักศึกษามีความเป็นผู้นำ หรือมีความรับผิดชอบ ในการวางแผนของสถานศึกษา ระบบโรงเรียนฝ่ายการศึกษา การกำหนดนโยบาย องค์กรครู องค์กรที่ไม่มีผลกำไร ซึ่งวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

นักเรียนจะต้องเรียน 16 ครึ่งวิชา (16 half-courses) ซึ่งเท่ากับ 64 หน่วยกิต ในระบบทวิภาค มีการฝึกงาน (Internship) สอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Paper) และทำวิทยานิพนธ์ โดยที่การฝึกงานนั้นเป็นข้อบังคับที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้กำหนดนโยบาย นักศึกษาจะต้องทำแผนการเรียนซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. การสอนและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเกณฑ์สำคัญของโปรแกรมในโรงเรียนและความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำกับการเรียนการสอน
2. ทักษะการเป็นผู้นำในการปฏิบัติและวิธีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ
3. นโยบายสังคม (Social Policy) บทบาทของโรงเรียนในการตอบสนองต่อนโยบายสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อนักเรียนและครอบครัว

2.2.5.2 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินที่เมดิสัน (University of Wisconsin – Madison)

หลักสูตรปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา

หลักสูตรปริญญาเอก (Ph.D.) ของภาควิชาการบริหารการศึกษามีความเชี่ยวชาญเฉพาะใน 3 ลักษณะ คือ

1. การบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นปีที่ 12 (K-12) หรือมัธยมปีที่ 6 และภาวะผู้นำ

2. อุดมศึกษาและภาวะผู้นำ
3. นโยบายการศึกษาและภาวะผู้นำ

ข้อกำหนดขั้นต่ำสำหรับหลักสูตรปริญญาเอก (Ph.D.) ทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยวิสคอนซินที่เมดิสัน มีดังนี้

1. นักศึกษาจะต้องเรียนอย่างน้อย 3 ปี และทำวิจัยหลังจากจบปริญญาตรี
2. นักศึกษาจะต้องเรียนอย่างน้อย 75 หน่วยกิต และอย่างน้อย 39 หน่วยกิต จะต้องเป็นรายวิชาทางการบริหารการศึกษา
3. นักศึกษาอาจโอนหน่วยกิตได้ แต่จะต้องเรียนที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซินที่เมดิสัน ไม่น้อยกว่า 39 หน่วยกิต
4. รายวิชาที่เรียนต้องกระจาย ดังนี้

วิชาพื้นฐาน	6	หน่วยกิต
วิชาแกน	12	หน่วยกิต
วิชาในทางลึก	9	หน่วยกิต
วิชาเลือก	15	หน่วยกิต
วิชาโท	12	หน่วยกิต
วิชาวิธีวิจัยและออกแบบวิจัย	12	หน่วยกิต
วิทยานิพนธ์	9	หน่วยกิต

สาระโดยสรุปของวิชาที่เรียนมีดังนี้

ก. วิชาพื้นฐาน (Introduction to the Field)

นักศึกษาจะต้องเรียน 6 หน่วยกิต โดยเลือกเรียน 2 วิชา ซึ่งได้แก่ การอุดมศึกษาเบื้องต้น และการบริหารประถมและมัธยมศึกษาเบื้องต้น

ข. วิชาแกน (Core Knowledge)

นักศึกษาจะต้องเรียนอย่างน้อย 12 หน่วยกิต โดยเลือกเรียนอย่างน้อยหนึ่งรายวิชาจากทั้ง 4 กลุ่มวิชา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 องค์กรและการวางแผน (Organizations and Planning)

กลุ่มที่ 2 โปรแกรมและภาวะผู้นำทางการสอนและการจัดการ (Program and Instructional Leadership and Management)

กลุ่มที่ 3 การเมือง นโยบายและการเงิน (Politics, Policy and Finance)

กลุ่มที่ 4 การเรียนรู้และความหลากหลาย (Learning and Diversity)

ค. วิชาในทางลึก (Program Depth)

นักศึกษาจะต้องเรียน 9 หน่วยกิต โดยเลือกเป็น 3 วิชา จากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสี่กลุ่มของวิชาแกนในข้อ ข.

ง. วิชาเลือก (Electives)

นักศึกษาจะต้องเลือกเรียน 5 วิชา 15 หน่วยกิต จากรายวิชาในภาคบริหารหรือนอกภาคบริหารก็ได้

จ. วิชาโทหรือวิชาสนับสนุน (Minor / Supporting Coursework)

นักศึกษาจะต้องเรียน 12 หน่วยกิต จากรายวิชานอกภาคการบริหารการศึกษา โดยนักศึกษาอาจเลือกทางเลือกแรก (Option A) โดยเลือกจากภาควิชาเดียว หรืออาจเลือกทางเลือกที่สอง (Option B) โดยเลือกจากสองภาควิชาหรือมากกว่า

ฉ. วิชาวิธีวิจัยและออกแบบวิจัย (Research Methods and Design)

นักศึกษาจะต้องเรียน 12 หน่วยกิต โดยเน้นที่วิจัยเชิงปริมาณหรือวิจัยเชิงคุณภาพ ถ้าเน้นวิจัยเชิงปริมาณจะต้องเรียนสถิติ 2 วิชา และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 1 วิชา ถ้าเน้นวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องเรียนวิชาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 2 วิชาและสถิติ 1 วิชา จากนั้นจะต้องไปเรียนออกแบบวิจัย (Research design) อีก 1 วิชา

ช. วิทยานิพนธ์

นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนเรียน 9 หน่วยกิต

5. การสอบ (Examinations)

นักศึกษาจะต้องสอบดังนี้

1) การสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examinations)

นักศึกษาจะสอบวัดคุณสมบัติได้ ก็ต่อเมื่อเรียนรายวิชาทางการบริหารการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต

2) การสอบเบื้องต้น (Preliminary Examinations)

เป็นการสอบปากเปล่าบนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับรายวิชาบังคับที่จะต้องเรียนและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบมี 3 ท่าน โดยที่สองคนจะต้องเป็นอาจารย์ของภาควิชาการบริหารการศึกษา

3) การสอบปากเปล่า (Oral Examinations)

เป็นการสอบขั้นสุดท้ายก่อนจะสำเร็จการศึกษา คณะกรรมการสอบมี 5 คน โดยที่สามคนจะต้องเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา สำหรับกรรมการอื่นมาจากภาควิชาที่นักศึกษาเลือกเป็นวิชาโท

6. บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาที่สอบผ่านการสอบเบื้องต้นแล้วจะต้องลงทะเบียนอีกอย่างน้อยภาคเรียนละ 3 หน่วยกิต ในฐานะเป็นผู้ทำวิทยานิพนธ์ (Dissertator)

2.2.5.3 มหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตต (Ohio State University)

ปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา

ปริญญาเอก (Ph.D.) ทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตตกำหนดให้

นักศึกษาต้องเรียนไม่น้อยกว่า 135 หน่วยกิต ในระบบจตุรภาค (Quarter) สำหรับผู้จบปริญญาตรี หรือไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต (เท่ากับ 60 หน่วยกิต ระบบทวิภาค) สำหรับผู้จบปริญญาโท หลักสูตรปริญญาเอกเปิดรับสมัครปีละ 1 ครั้ง

การศึกษาระดับปริญญาเอกมีข้อกำหนดบางประการดังนี้ (Ohio State University, School of Education Policy and Leadership, Requirement for M.A. Degree 2004 : online)

1. วิชาพื้นฐาน

นักศึกษาจะต้องเรียนอย่างน้อย 6 หน่วยกิต จากวิชาพื้นฐานทางการศึกษา (Foundations of Education) ที่เกี่ยวกับปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคม หรือจิตวิทยา

2. วิชาพหุวัฒนธรรม

นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) อย่างน้อย 3 หน่วยกิต

3. วิชาวิจัย

นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาเกี่ยวกับวิจัยไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

4. วิชาสัมพันธ์

นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาสัมพันธ์ (Cognate areas) อย่างน้อย 12 หน่วยกิต วิชาสัมพันธ์อาจเป็นวิชาในคณะหรือนอกคณะศึกษาศาสตร์ก็ได้ ตัวอย่างของวิชาสัมพันธ์ เช่น การพัฒนาองค์การ และพัฒนามนุษย์ เพศศึกษา (Gender Studies) นโยบายสาธารณะและการจัดการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แอฟริกันศึกษา (African Studies)

5. การเรียนประจำที่มหาวิทยาลัย

นักศึกษาจะต้องเรียนประจำที่มหาวิทยาลัย (Residency Requirement) อย่างน้อย 45 หน่วยกิต หลังจากจบปริญญาโทแล้ว หรืออย่างน้อย 3 ภาคการศึกษา

6. การสอบเพื่อมีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาเอก

นักศึกษาจะต้องสอบเพื่อมีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาเอก (Candidacy Examination) ซึ่งจะต้องสอบทั้งข้อเขียนและปากเปล่า การสอบปากเปล่าใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

7. การเป็นนักศึกษาปริญญาเอกและวิทยานิพนธ์

เมื่อนักศึกษามีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาเอก (Candidacy) แสดงว่านักศึกษามีความพร้อมที่จะทำวิทยานิพนธ์ (dissertation) คณะกรรมการที่ปรึกษามีไม่น้อยกว่า 3 คน

8. ระยะเวลาในการศึกษา

ภายใน 5 ปี หลังจากนักศึกษามีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาเอก (Candidacy) แล้ว นักศึกษาจะต้องส่งวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

2.2.5.4 มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์สเตต (Illinois State University)

ปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์สเตท เปิดสอนปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาใน 2 หลักสูตร ดังนี้

1.ปริญญาเอกทางการศึกษา (Doctor of Education หรือ Ed.D.) สำหรับบุคคลที่สนใจการบริหารในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมถึงเกรด 12 หรือ ม 6.(p-12)

2 ปริญญาเอกทางปรัชญา (Doctor of Philosophy หรือ P.h.D) สำหรับบุคคลที่มีความสนใจทางการวิจัย

ทั้งสองหลักสูตรนี้ต้องเรียน 60 หน่วยกิตในระบบทวิภาคหลังจากปริญญาโทสอบระดับปริญญาเอก (Doctoral Examination) และทำวิทยานิพนธ์ 15 หน่วยกิต

การสมัครเข้าศึกษา

เงื่อนไขและคุณสมบัติบางประการในการสมัครเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอกมีดังนี้

(Illinois State University, p-12 Doctoral Programs, EAF 2004 : on-line)

- 1) คะแนน Graduate Record Examination หรือ GRE
- 2) ใบรับรองผลการเรียน (Transcripts)
- 3) จดหมายรับรอง 3 ฉบับ
- 4) ข้อความที่แสดงเป้าหมายของอาชีพ (Statement of career goals)
- 5) ตัวอย่างการเขียนทางวิชาการ (Academic writing)

อนึ่ง มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์สเตทมีนโยบายเกี่ยวกับการเรียนประจำ (Residency Policy) โดยจะต้องลงทะเบียนอย่างน้อย 2 ภาคการศึกษา แต่ละภาคการศึกษาจะต้องลงทะเบียนไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต

2.2.5.5 มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย (University of British Columbia)

ประเทศแคนาดา

ปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ศึกษา (Department of Education Studies) เปิดสอนปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ (Educational Administration and Leadership) ในหลักสูตรการศึกษาดุขฎีบัณฑิต (Doctor of Education หรือEd.D.) โดยมีข้อกำหนดในหลักสูตร ดังนี้

- 1) เรียนวิชาบังคับ 6 วิชา
- 2) เรียนวิชาเลือก 2 วิชา
- 3) สอบประมวลความรอบรู้ (Comprehensive Examination)
- 4) วิทยานิพนธ์ (Ed.D Thesis)

การสมัครเข้าศึกษา

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบียเปิดรับสมัครปริญญาโทปีละ 2 ครั้ง

ระดับปริญญาเอกปีละ 1 ครั้ง องค์ประกอบของการสมัครมีดังนี้

1. สมัครทาง Online หรือด้วยแบบฟอร์ม
2. ใบแสดงผลการเรียน (Transcripts)
3. จดหมายรับรอง 3 ฉบับ อย่างน้อยหนึ่งฉบับจะต้องเป็นอาจารย์ที่เคยสอน
4. ข้อความที่แสดงเจตจำนง (Statement of Intent) มีความยาวหนึ่งหน้าหรือสองหน้า โดยแสดงความสนใจเฉพาะในเรื่องที่ต้องการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ภูมิหลังทางการศึกษา เป้าหมายทางการศึกษา
5. สำหรับปริญญาเอกจะต้องส่งตัวอย่างรายละเอียดทางวิชาการ (scholarly writing)
6. นักศึกษาต่างชาติจะต้องแสดงคะแนนความสามารถทางภาษาอังกฤษอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

6.1 คะแนน TOEFL (Test of English as a Foreign Language) คะแนนไม่น้อยกว่า 600 สอบด้วยกระดาษ (หรือ) 250 สอบด้วยคอมพิวเตอร์

6.2 คะแนน IELTS (International English as a Foreign Language)

6.3 คะแนน MELAB (Michigan English Language Assessment Battery) คะแนนไม่น้อยกว่า 81

2.3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา

2.3.1 ประวัติความเป็นมาในการจัดหลักสูตร

สถานศึกษาด้านการอาชีวศึกษามีฐานะเป็นหน่วยงานที่เป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ ในส่วนของการสร้างและผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึง เพื่อเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนให้มีความรู้ ทักษะ และมีคุณสมบัติที่จะรับรองการพัฒนาประเทศ จากร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ยังคงเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล โดยการสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม คือการเป็นคนดี มีจิตสำนึกที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพส่งผลให้ชุมชนมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ) พ.ศ. 2545 – 2559 (ที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม มาจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและในระดับสถานศึกษาเพื่อให้มีการพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกันทั้งประเทศในระยะ 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 จนถึง พ.ศ. 2559 โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม การที่จะให้มีการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่ง เน้นการพัฒนากำลังคนระดับกลาง

คือระดับอาชีวศึกษาให้มีความรู้ ทักษะและคุณสมบัติ รวมทั้งให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอที่จะเข้าสู่งานหรือประกอบอาชีพในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โดยที่การบริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษามีลักษณะแตกต่างกันกับการบริหาร การศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งรูปแบบ เนื้อหาวิชา วิธีการ และการจัดตั้งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา รวมทั้งความตระหนักในความสำคัญของการศึกษา สาขาวิชานี้ สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง จัดให้มีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหาร อาชีวศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 ณ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีในขณะนั้น รวมทั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน ซึ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตผู้บริหารสถานศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นจำนวนมาก

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่า การศึกษาสาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา เป็นสาขาวิชาที่จำเป็นต้องพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการอาชีวศึกษาให้มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะขึ้นไปถึงระดับคุณวุฒิบัณฑิตได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้จบมหาดบัณฑิตการศึกษสาขาวิชานี้ และเพื่อเป็นการผลิตกำลังคนระดับสูงทางด้านการบริหารอาชีวศึกษาให้สนองต่อความต้องการทั้งทาง ภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับการศึกษาระดับมหาดบัณฑิตนี้ที่คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม ได้ผลิตผลงานวิจัยที่เป็นการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาและคณาจารย์ใน สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา เพียงพอเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าต่อไปแล้ว คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมจึงได้เปิดหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร อาชีวศึกษาขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันปีการศึกษา 2549 รับนักศึกษา จำนวน 4 รุ่น รวม 43 คน และสำเร็จการศึกษาไปแล้วจำนวน 15 คน

การจัดทำหลักสูตรนี้ นอกจากยึดตามหลักวิชาการบริหารและแนวทางการจัดทำหลักสูตร ระดับคุณวุฒิบัณฑิตของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว หลักสูตรยังคำนึงถึงความสอดคล้องและความ ต้องการของผู้เรียน เพื่อให้การผลิตคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา นี้มีคุณภาพตรง ตามความต้องการ และสอดคล้องกับสภาพการทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ไป อีกทั้งยังสามารถผลิตคุณวุฒิบัณฑิตที่มุ่งตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นวง การศึกษา การอุตสาหกรรม ตลอดจนการวิจัยทางการอาชีวศึกษาในระดับสูงอีกด้วย

2.3.2 ปรัชญาของหลักสูตร

ปรัชญา

หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา เป็น หลักสูตรที่ผลิตผู้นำด้านการอาชีวศึกษาให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในระดับสูงอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ วิจัยได้ดี มีคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นผู้นำทางด้านอาชีวศึกษา พร้อมทั้งจะพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารและการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง”

2.3.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อผลิตคณาจารย์บัณฑิตด้านการบริหารอาชีวศึกษาที่มีคุณสมบัติในด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีทักษะเชิงวิสัยทัศน์ มนุษยสัมพันธ์ และเทคนิคปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารอาชีวศึกษา และมีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์
2. มีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ ตลอดจนการริเริ่มสร้างสรรค์นโยบายและแนวทางการบริหารอาชีวศึกษา โดยเฉพาะในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม และอุตสาหกรรม
3. มีความสามารถในการสร้างสรรค์และผลิตงานการศึกษา การค้นคว้า และการวิจัยด้านการบริหารอาชีวศึกษาระดับสูงและมีคุณภาพ

2.3.4 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าศึกษา

1. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2549 หมวด 4
2. มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาโท ไม่น้อยกว่า 3.50
3. จบการศึกษาระดับปริญญาโท แผน ก. ที่ทำวิทยานิพนธ์
4. สามารถเสนอร่างโครงการวิจัย หรือเอกสารเชิงหลักการ (Concept Paper) ต่อคณะกรรมการในวันสอบสัมภาษณ์
5. เป็นผู้บริหารของหน่วยงาน สถานศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษา หรือเป็นักวิชาการซึ่งมีตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการศึกษา การวางแผนการศึกษา และการควบคุมมาตรฐานการศึกษา หรือปฏิบัติงานในสถานประกอบการ รวมทั้งอยู่ในตำแหน่งติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี
6. มีหลักฐานแสดงถึงความสนใจความก้าวหน้าทางวิชาการตามสมควร เช่น การเขียนบทความ การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน เป็นต้น
7. หากผู้สมัครไม่เคยเรียนในรายวิชาด้านการบริหารการศึกษาหรือการบริหารอาชีวศึกษาในระดับปริญญาตรี และ/หรือปริญญาโท คณะกรรมการประจำหลักสูตรจะเป็นผู้กำหนดให้ศึกษาในรายวิชาด้านการบริหารอาชีวศึกษาในระดับปริญญาโทเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 5 รายวิชา
8. สำหรับผู้ที่ไม่เข้าเกณฑ์คุณสมบัติข้างต้น ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ

ประจำสาขาวิชาที่จะพิจารณา

2.3.5 วิธีการคัดเลือกเข้าศึกษา

ให้เป็นไปตาม ข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2549 หมวดที่ 4 โดยมี ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนพิจารณาเอกสาร

1.1 หนังสือรับรองประสบการณ์ ความสามารถ และความประพฤติจากบุคคลที่มีชื่อเสียง และมีตำแหน่งงานระดับสูงที่คณะกรรมการยอมรับได้

1.2 รายละเอียดและเอกสารต่าง ๆ ที่แสดงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สมัครเข้าศึกษา ตามข้อ 5.2 ถึง 5.6

1.3 สืบเนื่องจากนักศึกษาในหลักสูตรจะต้องมีการศึกษาทำงานในและนอกประเทศ รวมทั้งต้องมีการศึกษาบางรายวิชา ณ ต่างประเทศด้วย จึงต้องมีการพิจารณาพื้นฐานภาษาอังกฤษที่สามารถสื่อสารได้ดีพอสมควร

2. ขั้นตอนสัมภาษณ์

คณะกรรมการสัมภาษณ์ผู้สมัครเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมถึงให้ผู้สมัครเสนอโครงการวิจัยเพื่อพิจารณา และตอบข้อซักถามต่าง ๆ

3. ขั้นตอนสอบข้อเขียน

ทดสอบความรู้ด้านการบริหาร การวิจัย ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

2.3.6 ระบบการศึกษา

เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 และข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2549 หมวด 2, 10 และ 11

2.3.7 ระยะเวลาการศึกษา

1. ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตรอย่างมากไม่เกิน 6 ปีการศึกษา และ
2. ให้เป็นไปตามข้อบังคับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2549 หมวด 2

2.4 รูปแบบการจัดหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา

รูปแบบการจัดหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ใน 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เงื่อนไขและข้อกำหนดของหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ โดยศึกษาในส่วนของ การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร และการ

ส่งเสริมด้านวิชาการ และด้านผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ได้แก่ ความเหมาะสมของหลักสูตรกับการทำงาน ดังนี้

2.4.1 องค์ประกอบของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดหรือกรอบของแนวทางปฏิบัติเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามแนวทางที่กำหนดไว้

ปรัชญาของหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรเป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่ทำหน้าที่กำหนดลักษณะของเป้าหมาย โดยเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะต่างๆที่จำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงความต้องการของปรัชญาการศึกษา กล่าวคือเมื่อปรัชญาการศึกษากำหนดความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเป็นบุคคลเช่นไร หลักสูตรจะกำหนดเป็นรายละเอียดต่อไปว่า การที่ผู้เรียนจะเป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นได้ ผู้เรียนจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเช่นไร ต้องมีความสามารถและความรอบรู้ในด้านใดบ้าง (พงษ์ศักดิ์ อิทธิศิริเวทย์ .2538:28) ดังนั้นการกำหนดปรัชญาของหลักสูตรจึงต้องสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา เนื่องจากปรัชญาของหลักสูตรเป็นเป้าหมายหรือความมุ่งหวังหรือความปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้น ส่วนหลักสูตรเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งหวังนั้น ดังนั้นการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร เพื่อเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติ เมื่อปรัชญาเปลี่ยนไปหลักสูตรก็เปลี่ยนตามไปด้วย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดการศึกษาจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตร ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องชี้นำแนวทาง โดยไม่มีหลักสูตรใดที่เหมาะสมและใช้ได้ตลอดไปกับสังคมทุกสังคม การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดี จะมีส่วนช่วยในการกำหนดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียน หรือเป็นการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน เช่น ความเข้าใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล ความมีวิจาร์ญาณ เจตคติ ทักษะคิด คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ Tyler (1970:4-128 อ้างในวิชัย วงษ์ใหญ่ :2537) กล่าวถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล โดยการระบุพฤติกรรมของผู้เรียนและเนื้อหา ทั้งนี้ให้เลือกจุดมุ่งหมายเฉพาะที่สำคัญเกี่ยวข้องกับผู้เรียนและสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร รวมถึงการให้ผู้เรียนแสดงออกซึ่งความสามารถหรือมีพฤติกรรมในทางปฏิบัติ โดยมีกฎเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Posner. 1992 : 102)

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่แสดงถึงเอกลักษณ์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ต้องมีความชัดเจนทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเฉพาะ ที่ผู้เรียนแสดงออกได้โดยความสามารถพื้นฐานและความแตกต่างระหว่างบุคคล จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรเน้นในสิ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับอนาคต เน้นการรู้จักแก้ปัญหา การเรียนรู้ที่เผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ

ทักษะการสังเกต การวิเคราะห์ การสื่อความหมาย ตลอดจนการพัฒนาเจตคติที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 วรรคสอง กำหนดสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม หลักสูตรควรมีลักษณะดังนี้ (เสริมศรี ไชยสร และคณะ .2543 : 57-58)

1. หลักสูตรที่ดีควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะชีวิตและสังคม มีคุณธรรมจริยธรรมและความรู้เฉพาะด้าน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่

2. หลักสูตรที่ดีต้องมุ่งเตรียมความพร้อมทางสติปัญญาความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้บริโภคที่ฉลาด รู้คุณค่าทางความคิด โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความลึกซึ้งทางปัญญา และรู้จักใช้ความคิดขั้นสูง

3. หลักสูตรที่ดีต้องให้ความสำคัญกับทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในสังคม ข้อมูลข่าวสาร เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาที่เป็นสากล การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และการทำงาน

นอกจากนี้ รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร

4. หลักสูตรที่ดีต้องส่งเสริมการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา เอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกลุ่มวิชาแกนบังคับทั่วไปหรือการศึกษาทั่วไปควรมีรายวิชาหรือกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน

5. หลักสูตรที่ดีควรมุ่งพัฒนาความเป็นสากลเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาชาติในประเทศในเชิงวิชาการ เนื้อหาสาระและประสบการณ์รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาสากลในการติดต่อสื่อสารและการแสวงหาความรู้

จากการศึกษาของจูไรรัตน์ สมสุข (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรปริญญาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สายวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โปรแกรมวิทยาศาสตร์การกีฬา (การฝึกและการจัดการกีฬา) พุทธศักราช 2535 ผลการวิจัยพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้มีขอบข่ายกว้างขวางและความคาดหวังสูงเกินไป เป็นการยากที่จะหาแนวทางให้บรรลุได้

โครงสร้างของหลักสูตร ในการดำเนินการจัดทำโครงสร้างของหลักสูตรควรมุ่งคำนึงถึงประเด็นใหญ่ๆที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) หลักสูตรควรประกอบด้วยมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ (General core courses) มวลประสบการณ์ที่นักเรียนต้องเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบวิชาชีพขั้นสูง (Concentration areas) มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ (Electives) และมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนกำหนดและดำเนินการเองเพื่อเสริมสร้าง

ความสามารถ พัฒนาจิตสำนึกและค่านิยมของตนเอง (Co-curricular activities) (2) สักส่วนของมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดความสนใจควรเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สามารถปรับตัวในการทำงานและการดำรงชีวิต(3) มวลประสบการณ์ที่ทุกคนควรเรียนรู้ไม่ควรจัดสอนเป็นวิชาพื้นฐานในปีต้นๆ เท่านั้น ควรกระจายให้ตลอดหลักสูตรเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้ทั่วไปกับความรู้ในการประกอบวิชาชีพชั้นสูง มวลประสบการณ์ส่วนที่เป็นแก่นนี้เหมาะสำหรับจัดประสบการณ์บูรณาการเพื่อความเข้าใจชีวิตและสังคมของผู้เรียนทุกคน (4) ทุกมวลประสบการณ์ควรสอดแทรกการสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจใฝ่รู้ ทักษะชีวิตและสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกลักษณะของตน

ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ .2542 กล่าวถึงโครงสร้างของหลักสูตรในระดับปริญญาเอกแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบ โดยเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง คือ

แบบที่ 1 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ โดยอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมทางวิชาการเพิ่มขึ้น โดยไม่นับหน่วยกิตแต่ต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ (1)และ(2)จะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

แบบที่ 2 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูงก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และศึกษารายวิชาเพิ่มเติมดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

และศึกษารายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

และศึกษารายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12หน่วยกิต

ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ (1)และ (2) จะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

เงื่อนไขและข้อกำหนดของหลักสูตร

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548 : บทสรุปของผู้บริหาร) พบว่าการสอบประมวลความรู้ข้อเขียนนั้นมีสอบทุกมหาวิทยาลัยแต่บางมหาวิทยาลัยสอบปากเปล่าด้วย และบางมหาวิทยาลัยสอบประมวลความรู้เฉพาะวิชาเอกเท่านั้น แต่บางมหาวิทยาลัยกำหนดให้สอบวิชาพื้นฐาน เช่น วิชาวิจัย บางมหาวิทยาลัยกำหนดว่านักศึกษาจะต้องสอบวิชาภาษาอังกฤษด้วย ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดอย่างหนึ่งในการสำเร็จการศึกษา โดยเงื่อนไขและข้อกำหนดของหลักสูตรในส่วนของการทำวิทยานิพนธ์ พบว่า การที่ผู้สอนมีภาระงานมากทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนผู้สอน

ไม่ดีเท่าที่ควรทำให้ไม่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนในส่วนของกาให้คำปรึกษา
วิทยานิพนธ์ได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนที่ต้องการจบการศึกษาเร็วหันไปใช้วิธีการที่ไม่
ถูกต้อง ในการศึกษาระดับคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาแม้จะมีบ้างแต่ก็เป็นกาให้ช่วย
วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่การเขียน แปลความ การสรุป การ
อภิปรายผล เป็นหน้าที่ของเจ้าของวิทยานิพนธ์เอง โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าควร
กำหนดเกณฑ์มาตรฐานผลผลิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โดยมีการกำหนด
คุณลักษณะและคุณสมบัติและมีกระบวนการวัดคุณสมบัติบัณฑิตศึกษาระดับชาติ เพิ่มเติมจาก
เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นเพียงแก่มาตรฐานปัจจัย
และกระบวนการเท่านั้น

นอกจากนี้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2542 กล่าวถึงเกณฑ์การ
สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก ดังนี้

แบบที่ 1 สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่
สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มี
สิทธิ์ขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดย
คณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงาน
วิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงาน
ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

แบบที่ 2 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยจะต้องได้เต็มคะแนน
เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 แต้ม ระบบคะแนนหรือเทียบเท่า สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่าง
น้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัด
คุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิ์ขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และ
สอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจาก
ภายในและภายนอกสถาบัน และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์หรืออย่างน้อย
ดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์
ทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

2.4.2 การนำหลักสูตรไปใช้

การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการ หรือกิจกรรม ที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการ
โดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติและประสบการณ์ที่ดี
สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม นอกจากนี้วิชัช วงษ์ใหญ่ (2543 : 25) กล่าวว่าการบริหารหลักสูตร
หมายถึงการวางแผน การควบคุม กำกับดูแล การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอนให้
สอดคล้องกับ การพัฒนาผู้เรียนตามลักษณะธรรมชาติ การเรียนรู้และตอบสนองเจตนารมณ์ของ

หลักสูตร นอกจากนี้ สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 262-269) กล่าวถึงขอบเขตการบริหารหลักสูตร ทั้งในส่วนของงานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วยงานเตรียมบุคลากร การจัดทำอาจารย์เข้าทำการสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานสุดท้ายคือ งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยการติดตามผลการใช้หลักสูตร การนิเทศการศึกษาและการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ถึงแม้ว่าการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาจะเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานวิชาการ แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาก็แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์รวมถึงผู้เรียนที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดุษฎี พงศ์ศาสตร์ (2535 : 41-42) กล่าวว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดนโยบาย ทิศทาง ตลอดจนแนวปฏิบัติทางวิชาการและต้องสามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มัทธนา เหมชะญาติ (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการด้านวิชาการของฝ่ายวิชาการวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตร คืออาจารย์มีจำนวนจำกัดทำให้ต้องรับภาระด้านการสอนมาก ทั้งนี้ ทศนีย์ ศิริวัฒน์ (2537 : บทคัดย่อ) รายงานการวิจัย กรณีศึกษาการบริหารให้คำปรึกษาของคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยรามคำแหง พบว่า บางวิชาในหลักสูตรของมหาวิทาลัยรามคำแหงไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การวางแผนการใช้หลักสูตร

การวางแผนการใช้หลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายควรมีการเตรียมการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตรเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรมาปรับ การจัดทำวัสดุประกอบหลักสูตร การจัดเตรียมงบประมาณ การเตรียมบุคลากรโดยการเตรียมอบรมผู้สอนเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่ ทั้งในส่วนของกรอบเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ปัญหาของหลักสูตร การสร้างโครงการสอน ประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดทำอาจารย์เข้าสอนให้ยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลักและจัดประสบการณ์ให้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้การจัดตารางสอนต้องคำนึงถึงระดับความยากง่าย ช่วงการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งการใช้ห้องเรียน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร การจัดทำสภาพแวดล้อม การเลือกโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างในสุทธิ ประจงศักดิ์ 2545: 23-24) กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นการวางแผนการใช้หลักสูตรเพื่อการสื่อสารสองทางและสร้าง

ความรู้สึที่ดีต่อหลักสูตร รวมทั้งสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การประชาสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้เกิดการประสานงานจัดอุปสรรคและปัญหาที่ซับซ้อนและช่วยให้งานการใช้หลักสูตรดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ การดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประชาสัมพันธ์ภายใน เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับกลุ่มเป้าหมายในสถาบันหรือหน่วยงานเพื่อช่วยสนับสนุนการใช้หลักสูตร ลดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจในบรรยากาศของการปฏิบัติงาน รวมทั้งการให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแก่บุคลากร

2. การประชาสัมพันธ์ภายนอก เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับกลุ่มเป้าหมายนอกหน่วยงาน อาจจัดทำในรูปแบบของการเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

3. การประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่จัดขึ้นให้เหมาะสมตามลักษณะของวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายได้ทันที

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่ดีจะต้องมีผู้รับผิดชอบในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีกระบวนการเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรเสร็จสิ้นสมบูรณ์เป็นเอกสารหลักสูตรพร้อมประกาศใช้ ขณะเมื่อมีการใช้และภายหลังการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่ดีจะช่วยให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ ผู้เข้าศึกษาตามหลักสูตรมีความมุ่งมั่นต่อผลสำเร็จ และผู้ใช้ผลิตผลมีความพึงพอใจต่อผู้สำเร็จตามหลักสูตร

การเตรียมความพร้อมบุคลากรควรดำเนินการในหลากหลายรูปแบบโดยการใช้ความรู้ประชุมชี้แจงผู้ที่จะใช้หลักสูตรให้มีความรู้ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักการโครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล นอกจากนี้ยังมีการอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชน การเตรียมความพร้อมละพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สอนมีความรู้ทันต่อสภาพในปัจจุบันและความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

การเตรียมงบประมาณนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา การบริหารงบประมาณที่ขาดประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการจัดหาปัจจัยอื่นๆ ในการจัดการศึกษา เนื่องจากงบประมาณเป็นตัวบ่งชี้ที่จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งในส่วนของพัฒนาวัสดุหลักสูตร คู่มือ เอกสารอ่านเสริม อุปกรณ์การสอน และวิทยากร เป็นต้น

การจัดกระบวนการเรียนการสอน

เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ Ryan and Cooper (1975 : 130-131) กล่าวว่าต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ (1) คุณสมบัติของครูเหมาะสม (2) สมรรถภาพของครู ทั้งในส่วนของความรู้และพฤติกรรมของครูผู้สอน และ (3) ผล

การสอนของครู ที่ต้องสามารถพัฒนาด้านสติปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน

สำหรับองค์ประกอบที่สำคัญของการสอน Reiheluth and Merrill (1977 : 13) อธิบายว่า องค์ประกอบของการสอนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือสภาพวิธีการสอนและผลที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลถึงวิธีการในการเรียนการสอนอันจะนำไปสู่ความสำเร็จที่แตกต่างกันภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ผลที่เกิดขึ้นเป็นผลที่ได้รับจากวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งภายใต้สภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผลที่มุ่งหวังจากการสอน คือประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน รวมถึงความชื่นชมยินดี การนำเสนอเนื้อหาที่ชัดเจนเป็นความสามารถในการสอนและการสื่อสารซึ่งพฤติกรรมการสอนที่ดีของครูจะส่งผลถึงการเรียนของผู้เรียนได้

กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการจัดระบบการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ได้แก่รายวิชาต่างๆ ในโครงสร้างของหลักสูตรตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระของรายวิชาในแต่ละหลักสูตร ทั้งหมวดวิชาความรู้พื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะและหมวดวิชาเลือก ควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่จะช่วยให้เข้าใจสภาพที่เป็นจริงนอกชั้นเรียนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหลังจากจบการศึกษาแล้ว

การจัดอาจารย์เข้าสอนในระดับบัณฑิตศึกษาจากรายงานการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 63) พบว่า การจัดอาจารย์เข้าสอนให้พิจารณาจากคุณวุฒิ อาจารย์ประจำจะต้องมีตำแหน่งรองศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือจบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความเชี่ยวชาญ มีผลงานวิจัย ประสบการณ์ ความสนใจ ความเต็มใจและภาระงาน โดยเน้นว่าอาจารย์มีพื้นฐานความรู้ตรงตามรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย มีสัดส่วนอาจารย์ในภาควิชา/อาจารย์พิเศษประมาณ 1:1 การศึกษาดูงาน การประชุมทางวิชาการ การฝึกปฏิบัติงานทางด้านการบริหารการศึกษา การเขียนบทความทางวิชาการ การจัดสนทนา การค้นคว้ารายงาน โดยให้เรียนด้านทฤษฎีก่อนการปฏิบัติ

การสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร หมายถึงการสนับสนุนส่งเสริมผู้สอนและผู้เรียนให้สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ดังนี้

1. การส่งเสริมผู้สอน

การประชุมหารือด้านการจัดการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน

การจัดห้องสมุดหรือมุมเอกสารหรือสื่อเทคโนโลยีต่างๆ สำหรับผู้สอนเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ให้มีความคิดก้าวหน้า ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ สามารถสอนและมีวิจรรณญาณในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตจริงของผู้เรียน สามารถปรับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การเยี่ยมชมการสอนทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อันจะนำมาสู่การปรับปรุงการสอนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ก้าวหน้าและพัฒนามากขึ้น

การส่งเสริมความรู้ประสบการณ์และวิทยฐานะ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้มีการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. การส่งเสริมผู้เรียน

การสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรในส่วนของการส่งเสริมผู้เรียนนั้นผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มเนื่องจากกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองตามความสนใจและความสามารถของตนควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว โดยกิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมร่วมหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ทำให้การศึกษานอกห้องเรียนปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมขึ้นอยู่กับสถานศึกษาและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (ภิญโญ สาธร อ่างใน สงวนพงศ์ ชวนชม 2545:64) ทั้งนี้กิจกรรมที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำ ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในหมู่คณะ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมไปใช้ในการทำงานหรือการดำรงอยู่ในสังคม

การส่งเสริมด้านวิชาการ

การส่งเสริมด้านวิชาการเป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานของงานวิชาการ โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมกับสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดหน่วยงาน สรรหาคัดเลือกบุคลากรรับผิดชอบ เวลา สถานที่ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ติดต่อสื่อสาร พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อรับทราบความต้องการเพื่อสามารถจัดวางเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

การส่งเสริมด้านวิชาการ ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการ ชมรมหรือสมาคมเพื่อปรึกษาและเผยแพร่งานวิชาการ จัดทำวารสารเผยแพร่หรือประชุมสัมมนาค้นคว้าวิจัยอยู่เสมอ สนับสนุนผู้สอนให้มีความรู้สูงขึ้น โดยการศึกษาต่อหรือเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้ไปเผยแพร่แก่ผู้เรียน จัดอาจารย์เข้าสอน โดยคำนึงถึงความสามารถ ความถนัดและวุฒิของผู้สอน รวมถึงการสอนเป็นทีม ให้ผู้สอนมีเสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระเสรีทางความคิดและเสรีภาพทางวิชาการ ทั้งนี้จากผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548 : บทสรุปของผู้บริหาร) พบว่าผู้สอนบางรายมีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่าผู้เรียน จึงมีผลทำให้เน้นการสอนทางภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ และขาดการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี วิจัยและปฏิบัติ

นอกจากนี้อาจารย์บางรายมีการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับวิชาที่สอน จึงทำให้การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับปัญหาความเป็นจริง

จากการศึกษาปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในรายงานการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 56) ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผู้สอนบางคนยังสอนโดยใช้เนื้อหาเดิมๆ และวิธีการสอบแบบเดิมๆ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเอง และวิธีการสอนของตนเอง
2. ไม่สามารถจัดให้ผู้เรียนเลือกวิชาเรียนได้มากเท่าที่ควรเพราะจะทำให้มีกลุ่มย่อยมากเกินไป และมีค่าใช้จ่ายมากตามไปด้วย
3. ผู้สอนบางคนไม่เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของรายวิชา โดยเฉพาะวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางการบริหารการศึกษา ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำผลการเรียนวิชาดังกล่าวไปเป็นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ได้ตามที่หลักสูตรต้องการ
4. อุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยียังไม่เพียงพอและไม่สะดวกในการใช้เนื่องจากต้องใช้ร่วมกับภาควิชาอื่น
5. การศึกษาดูงานในต่างประเทศไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงเพราะค่าใช้จ่ายสูง ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ ทักษะ ทัศนคติและประสบการณ์จากการดูงานในต่างประเทศไม่เท่าเทียมกัน
6. จำนวนอาจารย์มีจำกัดในการควบคุมวิทยานิพนธ์
7. ผู้เรียนขาดวินัยและไร้จรรยาบรรณในการเรียน เช่นลอกรายงาน ลอกกันในระหว่างการสอบ แอบเอาโทปมาดูในการสอบไล่หรือสอบประมวลความรู้
8. นักศึกษาขาดวินัยในตนเอง ไม่สม่ำเสมอในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัย ทั้งช่วงการทำวิทยานิพนธ์นานเกินไป ทำให้ไม่สำเร็จการศึกษาในระยะเวลาที่กำหนด

9. มหาวิทยาลัยเอกชนจะต้องมีกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่มีตัวแทนของทบวงมหาวิทยาลัยมาร่วมด้วย 1 คน เสมอไป ต้องมีการนัดหมายและต้องจัดเวลาว่างของกรรมการนั้นๆ ทำให้เกิดการล่าช้า ไม่สะดวก ทำให้ขาดความเป็นอิสระและความคล่องตัวในเชิงวิชาการ

จากการวิจัยนี้ได้มีการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาไว้ดังนี้คือ ให้เชิญอาจารย์พิเศษที่มีประสบการณ์และมีวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปการศึกษามาสอนให้มากขึ้น กำหนดวิสัยทัศน์ของผู้สอน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ เพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวางได้ทั่วโลก ประมวลแหล่งข้อมูลการบริหารและการจัดการศึกษาให้เป็นที่รับทราบในหมู่ผู้เรียน ลดความเป็นธุรกิจศึกษา จัดกลุ่มเรียนให้มีขนาดเล็กลง จัดให้สอบปากเปล่าแทนการใช้ทำรายงานส่งเพื่อไม่ให้คัดลอกรายงานกันและไม่เป็นการส่งเสริมหน่วยงานรับจ้างพิมพ์หรือจัดทำรายงาน

2.4.3 ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรที่ดีควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้นหลักสูตรที่ใช้ในสถาบันอุดมศึกษาจึงควรมีการประเมินเพื่อสำรวจข้อดี ข้อที่พึงปรับปรุงแก้ไขตลอดจนปัญหาต่างๆ ในการใช้หลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

จากรายงานการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 64) พบปัญหาในการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบางสถาบันมีการใช้มานาน หลักสูตรยังไม่มีการปรับปรุง
2. การบริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบางสถาบันไม่ได้ขึ้นโดยตรงกับภาควิชาการบริหารการศึกษา ทำให้อาจารย์รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้มีส่วนร่วม
3. ค่าสอนที่จะจ่ายให้อาจารย์ภายนอกไม่เพียงพอและเกณฑ์การจ่ายกำหนดค่าสอนไว้น้อยเกินไป
4. จำนวนผู้สมัครในบางสถาบันมีน้อยทำให้การมีโอกาสในการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถลดน้อยลง เนื่องจากมีการเปิดหลักสูตรนอกเวลาในสถาบันอื่นและมีเกณฑ์การคัดเลือกที่แตกต่างกัน
5. มีการแทรกแซงโดยผู้นำท้องถิ่นในต่างจังหวัด
6. ความต้องการในการสำเร็จการศึกษาอย่างง่าย ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามในการเสาะแสวงหาที่เรียนที่สามารถสำเร็จได้อย่างรวดเร็วที่สุด โดยความอดุสาหะความพยายามน้อยที่สุด โดยคณะผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. หลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ควรมีวิชาต่างๆ ที่เป็นบริบทสำหรับผู้บริหารที่จะต้องรอบรู้ครอบคลุมในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. การทำปฏิญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ควรทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างแท้จริง
3. ควรมีการรวมตัวของสถาบันที่ผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตทางการบริหารการศึกษาในการจัดการประชุมทางวิชาการทางด้านการบริหารการศึกษา ทั้งในระดับชาติและในระดับนานาชาติให้มากขึ้น
4. ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเชิงวิจัยเป็นหลัก และเพิ่มอาจารย์พิเศษที่มีประสบการณ์ มีตำแหน่งในการบริหารการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปการศึกษา
5. ควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาร่วมสอนกับอาจารย์ในภาควิชาหรือเปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมเรียนหรือร่วมทำกิจกรรมทางวิชาการ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงปริมาณจากรายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โดยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหา

ตั้งแต่ประเด็นของการรับเข้าเรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล การสำเร็จการศึกษา และคุณสมบัติบัณฑิต ซึ่งได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามฉบับผู้เรียน แบบสอบถามฉบับหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา แบบสอบถามผู้สำเร็จการศึกษา แบบสอบถามผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา และแบบสอบถามผู้ได้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา การวิเคราะห์บางส่วนๆ ได้พยายามจำแนกประเด็นที่วิเคราะห์ตามแหล่งข้อมูล 4 แหล่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมจำนวนสถาบันการศึกษาที่ใช้วิเคราะห์ 21 สถาบันการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 493 คน

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการรับเข้าศึกษา มีการรับรู้ข่าวสารการสมัครสอบเข้าศึกษาจากการบอกของเพื่อนมากที่สุด วิชาที่ใช้ในการสอบคัดเลือกส่วนมากจะเป็นวิชาเฉพาะมากที่สุด เนื่องจากเป็นศาสตร์โดยตรงกับวิชาชีพและสาขาที่จะเข้าทำการศึกษาค่าใบสมัครสอบและค่าสมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิชาการบริหารการศึกษามากที่สุด คือ 200 บาท ส่วนค่าสมัครสอบคือ 400 บาท ก็ถือได้ว่าเป็นมูลค่าเงินที่ไม่สูงมากนัก การรับเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษามีแนวโน้มลดลงจากปีการศึกษา 2544 ถึงปีการศึกษา 2547 ทั้งในมหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิดของรัฐและมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมหาวิทยาลัยปิดของรัฐมีแนวโน้มลดลงมากกว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ แต่ในมหาวิทยาลัยเอกชน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยส่วนการรับเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในมหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ส่วนมากจะเรียนในแผน ข ทั้งในมหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิดของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ส่วนในแผน ก (2) ที่ต้องทำวิทยานิพนธ์ด้วยมีจำนวนน้อยกว่าแผน ข ยกเว้นมหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏ ซึ่งพบว่า จำนวนผู้เรียนปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา แผน ก (2) ซึ่งต้องทำวิทยานิพนธ์และศึกษารายวิชาด้วยมีมากกว่าแผน ข นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าในโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาโทที่ใช้ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับสภาพที่นำไปใช้ได้จริงในเพียงระดับปานกลาง ซึ่งอาจมาจากเนื้อหาวิชายังไม่เข้มข้นเพียงพอในภาคทฤษฎีหรือเนื้อหาวิชาไม่ทันสมัย หรือล้าสมัยไปแล้ว เนื่องจากเขียนไว้นานแล้วแต่ยังไม่มีการปรับปรุง โดยการจัดการศึกษานั้น มีการจัดการศึกษาทั้งในและนอกสถาบัน โดยใช้อาจารย์ผู้สอนทั้งอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา อาจารย์

ประจำสาขาที่เกี่ยวข้อง และอาจารย์พิเศษจากภายนอกสถาบัน เนื่องจากความไม่เพียงพอของอาจารย์ผู้สอน การจัดวิชาและระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน 18-15 สัปดาห์/รายวิชา และเป็นภาคทฤษฎีประมาณ 70-60 % วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนใช้หลากหลายวิธีการขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอน โดยประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่ง คือ วิชาที่ใช้จัดการเรียนการสอนแม้ชื่อวิชาจะเป็นทฤษฎี หรือการบริหารจัดการชั้นสูง ในการศึกษาระดับปริญญาเอกนั้นอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถชี้ให้เห็นชัดถึงความแตกต่างไปจากการเรียนในระดับปริญญาโทได้

ด้านสื่อ – อุปกรณ์ ส่วนใหญ่ห้องสมุดมีหนังสือตำราที่ตรงสาขาการบริหารการศึกษา และมีตำราสำหรับรายวิชาที่เกี่ยวข้องครบ ยกเว้นบางสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนปริญญาโทนอกสถาบัน ซึ่งต้องเดินทางมาใช้สื่ออุปกรณ์จากสถาบันหลัก นอกจากนี้ การนำสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การเรียนการสอนโดย Course ware ยังมีน้อยมากทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกบางสถาบันแม้จะระบุว่ามีการจัดการเรียนการสอนแบบ Distance learning แต่ก็ขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในลักษณะ Two way หรือ Interactive การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศของผู้เรียน เช่น DAO ก็มีไม่มากนัก ซึ่งเห็นได้จากการศึกษาค้นคว้าแหล่งความรู้ของนิสิต/นักศึกษา ก็ยังคงอ้างอิงตำราภาษาไทยค่อนข้างมาก และขาดการประยุกต์แนวคิดจากรากฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศมาใช้ ส่วนการใช้อุปกรณ์ในการนำเสนองาน หรือใช้ประกอบการบรรยายของอาจารย์ ยังคงมีการใช้แผ่นใส แต่ก็มีการใช้เทคโนโลยีอื่นด้วย เช่นการใช้ LCD Projector, Visualizer) เครื่องฉายภาพแบบแผ่นทึบ (ตลอดจนการใช้โปรแกรม Power point มากขึ้น รวมทั้งการจัดทำเอกสารในลักษณะของ e-book ผ่านทาง Course ware

ด้านการวัดและประเมินผล มีการประเมินอาจารย์ผู้สอนโดยนิสิต/นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานั้น ๆ แม้ว่าในบางมหาวิทยาลัยจะมีการติดตามโดยสำนักงานประกันคุณภาพของคณะหรือมหาวิทยาลัย แต่ไม่ปรากฏว่ามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างชัดเจน โดยการวัดผลการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษามีหลายวิธีขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอน

ด้านการสำเร็จการศึกษา กระบวนการสำเร็จการศึกษาค่อนข้างคลึงกันทุกสถาบัน โดยมหาวิทยาลัยทุกแห่งได้ใช้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ทบวงมหาวิทยาลัย/สำนักงานสภาสถาบันกำหนด โดยมีได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการมากกว่าที่ทบวงมหาวิทยาลัย/สำนักงานสภาสถาบันกำหนด อย่างไรก็ดี การสอบวัดคุณสมบัติ และสอบประมวลความรู้ ยังคงมีกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันระหว่างสถาบัน โดยบางสถาบันมีเพียงการสอบประเภทเดียว แต่บางสถาบันมีการสอบทั้งสองประเภท ทั้งนี้มีประเด็นที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ วิทยานิพนธ์หรือปริญญาานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทั้งระดับปริญญาเอกและปริญญาโท ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะนำมาจัดพิมพ์เผยแพร่ในลักษณะของบทคัดย่อ หรือในงาน Symposium ทางการวิจัยด้านการบริหารการศึกษาประจำปีเท่านั้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากการไม่มี

เกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการให้วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทที่มี Peer Review เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา

ด้านความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกประเภทสถาบันการศึกษา แต่ในเรื่องการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาอื่น จะมีมากกว่า

คุณภาพของผลผลิต โดยด้านความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตร ในการประเมินตนเองของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกประเภทสถาบันการศึกษา เช่น การอ่านเชิงวิเคราะห์จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ทักษะในการเขียนบทความ รายงาน และความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำเสนอทักษะในการติดต่อประสานงานทั้งภาครัฐ/เอกชนและชุมชน และทักษะในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์ บทพื้นฐานของความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกประเภทสถาบันการศึกษา ยกเว้นผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านคุณลักษณะที่ได้รับจากหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกประเภทสถาบันการศึกษา ยกเว้นผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาจากทุกประเภทสถาบันการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บังคับบัญชา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน แต่ในประเด็นของการยอมรับความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเอกชนถูกรับรู้ในระดับดีมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านเจตคติของผู้ได้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีปานกลางทุกประเภทสถาบันการศึกษา แต่ในประเด็นของความรู้สึพอใจในตัวผู้บริหารที่สำเร็จการศึกษานั้นอยู่ในระดับดีมาก

การศึกษาเชิงคุณภาพจากรายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เกี่ยวกับการจ้างทำวิทยานิพนธ์

สาขาการบริหารการศึกษา ในการสนทนาและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการพูดคุยซักถามตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลตลอดจนการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

ผลการวิจัยพบว่า

ในระยะแรกเริ่มของการขร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีงานวิจัยเกี่ยวกับใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารในการประเมินเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารทางการศึกษา ประเภทชั่วคราว 3 ปี ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางบริหารการศึกษาจาก

สถาบันที่ได้รับการรับรอง ซึ่งผลจากงานวิจัยดังกล่าวมิได้นำสู่การสร้างระเบียบเชิงปฏิบัติ ทำให้เกิดความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสมัครเข้าเรียนปริญญาโทในสาขาการบริหารการศึกษาอย่างมากมาย เป็นประวัติการณ์ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงมีการแข่งขันกันเกิดหลักสูตร และใช้กลยุทธ์ดึงดูดลูกค้าเข้าเรียนให้มากที่สุด หลายแห่งใช้กลยุทธ์ “จ่ายครบ จบแน่นอน” จนเป็นที่มาของปัญหาคุณภาพวิทยานิพนธ์ ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังพบว่า รูปแบบการทำวิทยานิพนธ์แบบกลุ่มของบางสถาบัน ได้รับการวิพากษ์อย่างกว้างขวางจากสังคมวิชาการ สิ่งที่น่ากังขา คือ รูปแบบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมเพียงใดสำหรับวุฒิมหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา ซึ่งควรต้องศึกษาค้นคว้า สร้างองค์ความรู้จากความสามารถทางวิชาการเฉพาะตัวที่แท้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ได้บังคับบัญชาในทางวิชาการ และมีมาตรฐานของการทำวิทยานิพนธ์เทียบเคียงนานาชาติ

ประเด็นที่สมควรพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ ภาระงานที่มีจำนวนมากของอาจารย์ผู้สอนทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนค่อนข้างจะห่างเหิน เป็นผลให้ผู้เรียนที่มีความสนใจน้อยไม่สามารถจะเรียนรู้และทำงานตามเงื่อนไขของหลักสูตรได้อย่างครบถ้วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์หรือการทำสารนิพนธ์ เพราะผู้เรียนกับผู้สอนในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเข้มและความถี่ที่ควรจะเป็น ไม่สามารถจะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้เรียนที่ต้องการจะจบการศึกษาเร็วหันไปใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง นั่นคือ เกิดการจ้างทำวิทยานิพนธ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าวิกฤตดังกล่าวยังมีทางออก เนื่องจากยังมีอีกหลายสถาบันที่ยึดมั่นในมาตรฐานการผลิตและดำรงมาตรฐานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับวิกฤตที่เกิดขึ้นยังไม่ขยายขอบเขตไปถึงการศึกษาระดับคุณวุฒิมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา แม้จะมีบ้างแต่ก็เป็นเพียงการให้ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่การเขียน แปลความ การสรุป อภิปรายผล เป็นหน้าที่ของเจ้าของวิทยานิพนธ์เอง

การศึกษาเชิงคุณภาพจากรายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เกี่ยวกับการลอกวิทยานิพนธ์

โดยศึกษาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่ปรากฏเป็นเอกสาร เอกสารสำคัญได้แก่ ปริญญาบัตร/วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ที่สภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว ข้อมูลที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากเอกสารที่มีผู้นำมามอบให้ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแล้วติดตามเอกสารฉบับจริง

ผลการวิจัยพบว่า

การลอกวิทยานิพนธ์ มีทั้งลอกบางส่วน และลอกทั้งฉบับซึ่งนับเป็นประเด็นที่รุนแรงที่สุดในเชิงวิชาการและเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับที่กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา

สำนักกรรมการ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรระบุว่า เป็นประเด็นที่มีความรุนแรงจนไม่สามารถให้อภัยได้ เพราะเป็นรายงานวิชาการที่ลอกเลียนความคิดหรือเนื้อหาสาระของผู้อื่นโดยไม่อ้างอิงแหล่งที่มา เพื่อให้คนอื่นคิดว่าเป็นของตน

ผลจากการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะเชิงนโยบาย ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา ดังนี้

1. ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานผลผลิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โดยกำหนดคุณลักษณะและคุณสมบัติและมีกระบวนการวัดคุณสมบัติบัณฑิตศึกษาระดับชาติเพิ่มเติมจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นเพียงแค่มาตรฐานปัจจัยและกระบวนการเท่านั้น
2. ควรเร่งรัดการออกพระราชบัญญัติความผิดทางการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ซึ่งมาตรการในการป้องกันและลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างทำและการลอกวิทยานิพนธ์ให้บังเกิดผลในการปฏิบัติโดยเร็ว
3. ควรให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำแผนงานและมาตรการที่ชัดเจนและเร่งด่วนในการพัฒนาผู้สอนและหาอาจารย์ทดแทนอาจารย์ที่เกษียณอายุราชการไป
4. ควรมีกลไกในการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้รับผิดชอบหลักสูตร คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนภาระงานของอาจารย์ประจำแต่ละคนในการสอน การควบคุมวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์
5. ควรพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้มีความต่อเนื่องทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกให้เป็นหลักสูตรเดียวกัน โดยมีข้อบังคับว่าปริญญาโทหรือปริญญาเอกต้องเรียนกัหน่วยกิต วิชาบังคับมีอะไรบ้าง เจื่อนไขการสำเร็จการศึกษาคืออะไร หลักสูตรลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนระดับปริญญาโทและปริญญาเอกมีโอกาสเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
6. ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการอาจารย์ผู้สอนของสถาบันการศึกษาที่ผลิตและพัฒนาผู้บริหาร
7. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้ชัดเจนว่าเป็นโปรแกรมเตรียมผู้บริหารหรือพัฒนาผู้บริหาร และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ชัดเจนว่าเป็นกลุ่มใดซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีจุดเน้นและมีประสิทธิภาพ
8. ควรสนับสนุนให้มีการเปิดหลักสูตรแผน ก) 2) ให้มากขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่องค์ความรู้ทางการบริหารการศึกษาสู่สังคม เช่น จัดให้มีทุนวิจัย จัดให้มีเวทีแสดงผลการวิจัย เป็นต้น
9. ควรจัดประสบการณ์การบริหารในลักษณะการฝึกงาน) Internship) ให้แก่นักศึกษา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรแกรมเตรียมผู้บริหาร

10. ควรปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ให้รายวิชามีลักษณะบูรณาการเนื้อหาสาระของหลักสูตร และควรตระหนักถึงมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน) จรรยาบรรณวิชาชีพ (ของคุรุสภา ประกอบด้วย

11. ควรมีมาตรการ กลไก แนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เพื่อป้องกันการคัดลอกหรือลอกเลียนวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์

12. ควรปรับปรุงเกณฑ์การรับเข้าศึกษาต่อและเข้มงวดเรื่องคุณภาพของผู้เรียน

13. ควรปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ให้เนื้อหาหลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับ ปัญหาความเป็นจริงของโรงเรียน

14. ควรให้คณาจารย์ทุกคนสอดแทรกจรรยาบรรณทางวิชาการและของผู้บริหารในทุกรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ จากรายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาพหุกรณี (Multiple case study) ซึ่งผสมผสาน grounded theory กับการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารจากมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 4 แห่ง

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรปริญญาโทส่วนใหญ่ ทั้งแผน ก (2) และแผน ข มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน แต่มีบางมหาวิทยาลัยวัตถุประสงค์ของแผน ก (2) อย่างหนึ่งและวัตถุประสงค์ของแผน ข อีกอย่างหนึ่ง โดยแผน ก (2) เป็นการผลิตงานวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ ส่วนแผน ข นั้นเป็นการบริโภคนงานวิจัย หรือนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2. จำนวนหน่วยกิตหลักสูตรปริญญาโทของกรณีศึกษาอยู่ระหว่าง 45-40 หน่วยกิต และจากกรณีศึกษาปรากฏว่าจำนวนหน่วยกิตของแผน ก(2) และแผน ข มีเท่ากัน

3. มหาวิทยาลัยไทยทั้งของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนทั้งปริญญาโทและปริญญาเอกมีหลักสูตรแยกจากกัน โดยมีปริญญาโทหลักสูตรหนึ่ง

4. นักศึกษาในหลักสูตรแผน ก (2) มีจำนวนน้อย แต่นักศึกษาในหลักสูตรแผน ข มีจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาภาคปกติ มีจำนวนน้อยหรือไม่มีเลยนักศึกษาภาคพิเศษในหลักสูตรแผน ข มีจำนวนมาก และจำนวนนักศึกษามีแนวโน้มลดลง

5. บางมหาวิทยาลัยมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดอาจารย์ประจำที่มีวุฒิปริญญาโทหรือปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา

6. บางมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนและการบริหารการศึกษา กำลังจะเกษียณอายุราชการ มีข้อจำกัดและขาดการวางแผนเพื่อหาอาจารย์ทดแทน

7. มหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่ง มีกลยุทธ์ในการหาอาจารย์ทดแทนโดยการเชิญอาจารย์ประจำจากมหาวิทยาลัยของรัฐมาเป็นอาจารย์พิเศษ เมื่ออาจารย์พิเศษเหล่านั้นเกษียณอายุราชการแล้ว จึงเชิญเป็นอาจารย์ประจำประจำมหาวิทยาลัยเอกชน

8. บางมหาวิทยาลัยมีนักศึกษามาก การเรียนจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีค่อนข้างน้อยทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีผลกระทบต่อคุณภาพของวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์

9. นักศึกษาในหลักสูตรปริญญาโทมีทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเรียนร่วมกันในชั้นเดียวกัน การเรียนการสอนจึงไม่อาจกำหนดจุดเน้นได้ว่าหลักสูตรมุ่งที่จะพัฒนาผู้บริหาร หรือเป็นหลักสูตรเพื่อเตรียมผู้บริหาร

10. คำอธิบายรายวิชา บางรายวิชาในหลักสูตรมีลักษณะเป็นแท่ง ระบุเฉพาะประเด็นหรือเฉพาะสาขาของการบริหารการศึกษา ไม่เชื่อมโยงหรือบูรณาการกับสาขาอื่น ๆ ของการบริหารการศึกษา หรือสาขาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการบริหารการศึกษา

11. บางมหาวิทยาลัยขาดการจัดประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์เทียบเคียงในการบริหารการศึกษา การเรียนการสอนจึงเน้นทฤษฎีและวิธีการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติโดยไม่ปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรการเตรียมผู้บริหาร

12. เวลาในการศึกษา บางมหาวิทยาลัยใช้วิธีการจัดการที่จะให้นักศึกษาจบได้ภายใน 2 ปี และนักศึกษาภาคพิเศษใช้เวลาเรียนเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ จึงไม่มีเวลาพอที่จะค้นคว้าในห้องสมุด

13. การสอบประมวลความรู้ข้อเขียนนั้นมีสอบทุกมหาวิทยาลัย แต่บางมหาวิทยาลัยสอบปากเปล่าด้วย และบางมหาวิทยาลัยสอบประมวลความรู้เฉพาะวิชาเอกเท่านั้น แต่บางมหาวิทยาลัยกำหนดให้สอบวิชาพื้นฐาน เช่น วิชาวิจัยอีกด้วย นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยกำหนดว่านักศึกษาจะต้องสอบภาษาอังกฤษด้วย ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดอย่างหนึ่งในการสำเร็จการศึกษา

14. วิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้สำเร็จการศึกษาซ้ำทั้งนี้เพราะข้อกำหนดเรื่องเวลาของนักศึกษา การเรียนการสอนวิชาวิจัยที่เน้นเชิงทฤษฎีมากกว่าจะนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ประกอบกับมีข้อจำกัดเกี่ยวกับประสบการณ์วิจัยทางการบริหารการศึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ จริยธรรมในการวิจัยของผู้เกี่ยวข้อง จึงทำให้ทางมหาวิทยาลัยหลีกเลี่ยงการทำสารนิพนธ์ 6) หน่วยกิต (โดยลดหน่วยกิตลงเหลือ 3 หน่วยกิต และเปลี่ยนสารนิพนธ์เป็นรายวิชา

15. อาจารย์ผู้สอนบางราย มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่าผู้เรียน จึงมีผลทำให้เน้นการสอนเชิงทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ และขาดการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติ นอกจากนี้ อาจารย์บางรายมีการเรียนรู้และประสบการณ์ไม่สอดคล้องกับวิชาที่สอน จึงทำให้การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับปัญหาความเป็นจริงในโรงเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

ครูเกอร์และมิลสไตน์ (Krueger and Milstein, 1995) ได้ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา โดยให้ผู้สำเร็จการศึกษาประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมที่สำเร็จการศึกษาไป ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการฝึกงาน (internship) เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในโปรแกรมการเตรียมผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำในสถานศึกษาได้แก่ (1) พี่เลี้ยง (mentor) (2) การเรียนเป็นรุ่น (cohort) (3) การสัมมนา (4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความครอบคลุมและยืดหยุ่น โดยเน้นการสร้างทักษะการปฏิบัติ (practical skill building) ในสิ่งที่เกี่ยวกับ (1) การตัดสินใจ (2) การจัดการความขัดแย้ง และ (3) การพัฒนาสถานศึกษา นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้เรียนกลยุทธ์ในการสอนซึ่งจะช่วยให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ในหลักสูตรเตรียมผู้บริหารนั้นผู้สำเร็จการศึกษานั้นถึงคุณค่าของประสบการณ์ในการฝึกงาน โดยให้คุณค่าของพี่เลี้ยง (mentor) ว่าเป็นตัวแบบ (model) และเป็นที่ยปรึกษา (advisor)

จากงานวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ ครูเกอร์และมิลสไตน์ (Krueger and Milstein, 1995) ได้ศึกษาว่า ผู้บังคับบัญชา เห็นว่าผู้บริหารที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเตรียมผู้บริหารนั้นเป็นผู้นำสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลหรือไม่ การศึกษาทำโดยจัดกลุ่มสนทนา (focus groups) จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่ กลุ่มที่สองเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่ และกลุ่มที่สามได้แก่ครู ผลการศึกษาพบว่า ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา กลุ่มผู้อำนวยการเขตพื้นที่เน้น (1) การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา (2) การทำงานกับคน (3) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาเน้นที่ (1) ความสามารถในการทำงานในสถานการณ์ที่คลุมเครือ (2) ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดี (3) ความสามารถในการเสี่ยงเมื่อมีความจำเป็น สำหรับกลุ่มครูเน้นที่พฤติกรรมผู้นำในการที่จะทำให้ครูและนักเรียนมีความปลอดภัย (safety) และมีความมั่นคง (security)

จอลลี่ (Jolly, 1996) ได้ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการเตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของมหาวิทยาลัยในแคนซัส (Kansas) การวิจัยเป็นการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับทักษะทฤษฎีความรู้ และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่จะปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ หัวหน้าภาควิชาในมหาวิทยาลัยและอาจารย์มหาวิทยาลัย ข้อค้นพบที่สำคัญมีดังนี้

1. หลักสูตรควรเน้น 1) การบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา 2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 3) ความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การบริหารงานบุคคล 5) การเงินโรงเรียน และ 6) กฎหมายการศึกษา

2. ทักษะและความสามารถสำคัญที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารได้แก่

1) เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 2) การจัดการกับความขัดแย้ง 3) มนุษยสัมพันธ์ 4) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 5) การสื่อสารด้วยวาจา 6) การพูดในที่สาธารณะ 7) ความสามารถในการจัดองค์กร 8) การจัดการกับความเครียด และ 9) การนิเทศ

ทัลบอทและคณะ (Talbot, et al. 1996) ได้ศึกษาเหตุจูงใจของนักศึกษาที่จะเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารอุดมศึกษา ที่เน้นการบริหารกิจการนักศึกษางานวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกเข้าศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารอุดมศึกษา มีดังนี้ ชื่อเสียงของโปรแกรม ชื่อเสียงของสถาบัน ชื่อเสียงของอาจารย์ผู้สอน โอกาสที่จะได้รับทุนการศึกษา และมหาวิทยาลัยอยู่ใกล้บ้าน ตามลำดับ

งานวิจัยของทัลบอทและคณะมีข้อจำกัดบางประการ คือ จุดอ่อนการสรุปอ้างอิงที่เป็นผลมาจากวิธีการวิจัยที่ใช้คือ การเลือกตัวอย่างโดยสะดวก (convenience sample) และกลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก เพียงแต่เป็นผู้สนใจที่จะเรียนปริญญาเอกเท่านั้น

ซูบาจ (Czubaj. 2001) ได้ศึกษาโปรแกรมการเตรียมผู้บริหารโรงเรียนของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา พบว่า เจือใจในการรับสมัครเข้าเรียนของแต่ละมหาวิทยาลัยแตกต่างกัน ข้อแตกต่างส่วนมากคือ คะแนนเฉลี่ยสะสม ประสบการณ์ในการสอน คะแนน Graduate Record Examination หรือ GRE จดหมายรับรอง (Letter of recommendation) ตัวอย่างการเขียนเชิงวิชาการ และการสัมภาษณ์ ตามลำดับ

โปรแกรมบริหารการศึกษามีทั้งระดับปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง (Specialist) และระดับปริญญาเอก มีโปรแกรมที่เมื่อสำเร็จแล้วจะได้ใบประกอบวิชาชีพของรัฐ (State Licensure) บางโปรแกรมแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนประถมกับผู้บริหารโรงเรียนมัธยม จำนวนหน่วยกิตของแต่ละโปรแกรมแตกต่างกัน

พูคและเลฟ (Poock & Love. 2001) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงภาคเรียนแรก ของ ค.ศ. 1995 จากมหาวิทยาลัย 24 แห่งที่เปิดสอนปริญญาเอกสาขาการบริหารอุดมศึกษา เครื่องมือในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากการจัดกลุ่มสนทนา (focus group) ทั้งในกลุ่มที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยกัน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบด้วยการสอบซ้ำ (test-retest) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 99. ส่งแบบสอบถามไป 515 ฉบับ ได้คืน 390 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนปริญญาเอก ได้แก่ ปัจจัยด้านอาจารย์ ปัจจัยด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากบุคคลอื่น ๆ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มหาวิทยาลัยอยู่ใกล้บ้าน ความเป็นกันเองของอาจารย์ มีโอกาสที่จะเรียนในตอนเย็น มีโอกาสที่จะทำงานไปด้วย โปรแกรมมีความยืดหยุ่น มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ความหลากหลายของรายวิชาที่เปิดสอน ชื่อเสียงของโปรแกรม ชื่อเสียงของอาจารย์ผู้สอน เวลาที่ใช้ในการเรียนจนจบการศึกษา การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนจาก

ครอบครัว สะดวกในการสมัครเข้าเรียน และสะดวกในการใช้ห้องสมุด ตามลำดับ

ฟาห์นบูลเลห์) Fahnbulleh. 2004) ได้ศึกษาการรับรู้ของคณาจารย์ สาขาการบริหาร การศึกษาและการนิเทศ) Educational Administration and Supervision) ที่มีต่อประสบการณ์วิชาชีพ และสังคมของหลักสูตรปริญญาเอกในภาควิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา (Department of Educational Leadership) ของมหาวิทยาลัยบอลสเตท (Ballstate University) ระหว่าง ปี ค.ศ 1987 .- 2002 ใช้ ประชากรในการศึกษา 111 คน ผลการวิจัยที่สำคัญมีดังนี้

1. โปรแกรมปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาและการนิเทศของ มหาวิทยาลัยบอลสเตทมีความสมบูรณ์เพียงพอในการเตรียมบัณฑิตให้เป็นนักวิชาการและวิชาชีพ

2. หลักสูตรมีความยืดหยุ่นที่จะนำไปสู่การประกอบวิชาชีพที่หลากหลายได้

3. ควรพัฒนาหลักสูตรในประเด็นที่เกี่ยวกับ

เพิ่มประสบการณ์โดยการปฏิบัติ โดยการฝึกงาน การมีพี่เลี้ยงและ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน

การจัดการด้านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ให้นักศึกษาบางเวลา (part-time) มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ภาควิชาควรมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบ เพื่อติดตามบัณฑิตที่จบไปแล้ว